

ОБЩИНА РАЗГРАД

ОБЩИНСКИ ПЛАН ЗА РАЗВИТИЕ 2007 – 2013 г.

*Общинският план за развитие 2007-2013 г. е приет на заседание
на Общински съвет – Разград с Протокол №21/20.05.2005 г.*

Май, 2005 г.

СЪДЪРЖАНИЕ

- I. ВЪВЕДЕНИЕ**
- II. СОЦИАЛНО – ИКОНОМИЧЕСКИ АНАЛИЗ**
 - 1. Обща характеристика
 - 2. Оценка на природния потенциал и фактори за развитие
 - 3. Анализ на икономиката в общината
 - 3.1. Процеси и тенденции в икономическото развитие
 - 3.1.1. Структура на местната икономика
 - 3.1.2. Сектори на местната икономика
 - 3.2. Общински бюджет
 - 3.4. Общинска собственост
 - 3.4. Програми и проекти
 - 3.5. Сътрудничество и партньорство на местно, регионално, национално и международно ниво
 - 4. Анализ на социалната сфера
 - 4.1. Социално – демографска характеристика
 - 4.1.1. Демографска структура
 - 4.1.2. Заетост и доходи
 - 4.1.3. Безработица
 - 4.2. Социална инфраструктура
 - 4.2.1. Здравеопазване
 - 4.2.2. Социални дейности
 - 4.2.3. Образование
 - 4.2.4. Култура
 - 4.2.5. Спорт и отдих
 - 5. Анализ на техническата инфраструктура
 - 5.1. Транспорт и комуникации
 - 5.1.1. Общинска пътна мрежа
 - 5.1.2. Комуникации
 - 5.2. Енергийни системи
 - 5.2.1. Електрификация
 - 5.2.2. Топлофикация
 - 5.2.3. Газификация
 - 5.3. Водоснабдителни мрежи
 - 5.3.1. Водоизточници и структура
 - 5.3.2. Мрежи и системи за отпадни води
 - 6. Анализ на околната среда
 - 6.1. Оценка на състоянието и тенденциите в екологичната обстановка
 - 6.2. Идентификация на проблемните обекти и степента на увреждане
- III. SWOT-АНАЛИЗ**
 - 1. Анализ на вътрешната среда
 - 2. Анализ на външната среда
 - 3. Силни и слаби страни, възможности и заплахи
- IV. СТРАТЕГИЧЕСКА ЧАСТ**
 - 1. Визия и стратегически цели
 - 2. Приоритети за общинското развитие
- V. ИНДИКАТИВНА ФИНАНСОВА ТАБЛИЦА НА ОПР 2007 – 2013 г.**
- VI. ИЗПЪЛНЕНИЕ, МОНИТОРИНГ, ОЦЕНКА И АКТУАЛИЗАЦИЯ НА ОПР. ПУБЛИЧНОСТ И ПРОЗРАЧНОСТ**
- VII. ИЗТОЧНИЦИ**
- VIII. АБРЕВИАТУРИ И СЪКРАЩЕНИЯ**

I. ВЪВЕДЕНИЕ

Общинският план за развитие на община Разград за периода 2007 – 2013 г. е средносрочен планов документ за общинско развитие, съобразен с националната политика за регионалното развитие и бюджетните планове на Европейския съюз. Той е разработен в съответствие с изискванията на Закона за регионалното развитие и е продължение на действащия Стратегически план на община Разград за периода 2001 – 2007 г., приет с Решение № 144 по Протокол № 11 от 17.07.2000 г. на Общински съвет - Разград.

Основна функция на Общинския план за развитие е да съчетае местните инициативи с тези на областно и централно ниво, за да осигури мобилизиране и пълноценно използване на ресурсите на всички равнища.

Принципните постановки при разработването на Общинския план за развитие на община Разград са залегнали в Конституцията на Република България, Законът за регионалното развитие и Законът за местното самоуправление и местната администрация. Допълнителни насоки при разработката внасят Националната стратегия за регионално развитие /НСРР/ и приетата от Общински съвет - Разград през м. януари 2005 г. Оценка на изпълнението на Стратегическия план на община Разград за периода 2001 – 2007 г.

Общинският план за развитие на община Разград е разработен от екип експерти на общинската администрация. Планът е изготвен на шест етапа – събиране и анализиране на данни; изготвяне на социално-икономически анализ; изготвяне на SWOT анализ; дефиниране на визия и стратегическа рамка за развитие; разработване на индикативна финансова таблица; изработване на система за изпълнение, мониторинг, оценка и публичност на изпълнението.

Визията за развитие **“Превръщане на община Разград в едно от най-добрите места за живот и бизнес в българския Североизток”**, изисква обединение и оптимално използване на местните ресурси, привличане на външни ресурси за постигане на устойчив икономически и социален растеж. Формулирани са три стратегически цели за общинското развитие: **Развитие и повишаване на местната конкурентоспособност; Подобряване качеството на живот в общината; Реализация на човешките ресурси.**

Реализацията на генералната и стратегическите цели до 2013 г. е свързана с изпълнението на специфични цели и мерки от четири приоритета за общинското развитие, обхващащи всички сфери на общественно-икономическия живот: **Повишаване конкурентоспособността на общинската икономика; Планово изграждане, рехабилитация и модернизация на общинската инфраструктура; Подобряване на условията за живот в общината; Развитие и укрепване на институционалната среда и обществени партньорства.** Осъществяването на мерките ще осигури подходяща среда и качествени услуги за задоволяване на материалните и духовни потребности на гражданите на общината

Финансовото осигуряване на изпълнението на Плана се осъществява, чрез средства от общинския бюджет, държавния бюджет и европейските фондове, в допълнение с частни капитали и други привлечени средства.

В Плана са заложили дейности за мониторинг, оценка, контрол, публичност и прозрачност при неговото изпълнение.

Общинският план за развитие на община Разград за периода 2007–2013 г. е отворен документ. Той предоставя възможности за преглед, промени и актуализация, обосновани от изменения на процесите и тенденциите в развитието на общината.

II. СОЦИАЛНО – ИКОНОМИЧЕСКИ АНАЛИЗ

1. Обща характеристика

Община Разград е естествен кръстопът на важни пътни артерии, свързващи Централна Европа с Черноморието и Азия. През административния център на общината минават първокласният път Русе - Варна и железопътна линия, която е важна връзка между пристанището на река Дунав в гр. Русе и черноморското пристанище в гр.Варна. Община Разград се намира в централната част на Североизточна България в източната част на Дунавската хълмиста равнина. Средната надморска височина е 250 -270 м. Общинският център гр. Разград е разположен по протежение на река Бели Лом и по северния склон на Разградските височини, на 64 км. от Русе, 136 км. от Варна, 55 км. от Шумен и 36 км. от Търговище.

Разстояния в километри до някои български и европейски градове:

Русе	В. Търново	Варна	Бургас	Пловдив	София
64	107	136	230	322	348
Букурещ	Иstanbul	Атина	Берлин	Москва	Лондон
181	548	1 188	1 952	2 099	2 838

Географското разположение в съчетание с благоприятните природни и климатични условия обуславят ролята на Разград като административен и културен център от древността до днес. За това свидетелстват откритите в околностите на града праисторически селища и тракийски могили. В покрайнините на града се намират останките на античния римски град Абритус, основан през I век пр.н.е.

Днес Разград е общински и областен център. Общината, която е централно разположена спрямо другите общини в областта и граничи с общини от Русенска и Търговищка област. Територията ѝ обхваща 62 000 хектара земя.

Община Разград се състои от 22 населени места. Към 01.01.2005 г. жителите на община Разград са 71 266, а тези на град Разград – 46 899. Населението на общината е 33.32% от населението на Разградска област и 0,9% от населението на страната.

2. Оценка на природния потенциал и фактори за развитие

Районът на община Разград попада в умерено-континенталната европейска климатична област, характеризираща се със студена зима (абсолютна минимална температура -26.8°C) и сухо, топло лято (абсолютна максимална температура +39.5°C). Средната годишна температурна амплитуда е около 26°C и е една от най-големите за страната. Крайдунавската тераса е открита за североизточните ветрове и е без средиземноморско влияние. Това е причина за горещите лета и студените зими. Есента и пролетта са краткотрайни.

Всички земни повърхности са покрити от почвен слой до един метър. Почвите са предимно черноземни, като в местата около речните тераси са алувиално - ливадни със завишено съдържание на хумус, а във високите части - сиви горски почви. Тези почвени типове са особено подходящи за отглеждане на царевица, слънчоглед, пшеница, цвекло, овес, фий и др.

Главен водосбор на атмосферните води и повърхностния отток е река Бели Лом. Терасата ѝ е естествен колектор на грунтови води и предоставя възможности за изграждане на малки водохранилища за промишлено водоснабдяване.

Установени са находища на глина за производство на строителни керамични изделия - тухли, цигли и керемиди, разположени на юг - югозапад от Разград, както и находища на варовици, подходящи за трошен камък и пътни настилки. В близост до Разград се намира и голямо находище на каолин, което е източник на суровина за силикатната промишленост и определя потенциалните възможности за възраждане на този отрасъл в региона.

Географските и климатични условия в района определят благоприятните възможности за развитието на селското стопанство, което е предпоставка за развитие на хранително-вкусовата промишленост.

Местното културно – историческо наследство е потенциал за развитие на туризма – един нетрадиционен за Лудогорието отрасъл. Възможностите за това се определят от близостта на Археологичен резерват “Сборяново” и Ловния резерват “Воден”, останките на античния град “Абритус”, потенциалът за превръщане на местността “Пчелина” в зона за отдих, спорт и туризъм, както и от наличните исторически, етнографски, културни и природонаучни музеи в общината.

Оценката на природния потенциал чертае следните насоки в общинското развитие:

- *Развитие на селското и горското стопанство на основата на местните природни и климатични дадености*
- *Развитие на сектори от промишлеността, на основата на специализацията и близостта на суровинни източници*
- *Развитие на туристическа индустрия на основата на културното и историческо наследство*

3. Анализ на икономиката в общината

3.1. Процеси и тенденции в икономическото развитие

3.1.1. Структура на местната икономика

Благоприятното местоположение на община Разград обуславя нейното многоотраслово икономическо развитие. Тя е най-развитата община в Разградска област, независимо от това, че е сериозно засегната от реформите и реструктурирането на икономиката през последните години. Закрити и ограничени са големи производствени мощности, традиционни за общината и региона.

Основни структуроопределящи отрасли:

- ❖ Промисленост:
 - Фармацевтична промисленост;
 - Хранително-вкусова промисленост;
 - Машиностроене;
 - Шивашка промисленост;
 - Химическа промисленост;
 - Други производства от леката промисленост.
- ❖ Селско и горско стопанство
- ❖ Търговия и услуги
- ❖ Туризъм

Многоотрасловото икономическо развитие на общината се характеризира с относително голям брой активни стопански субекти на територията ѝ. Налице е положителна тенденция за тяхното постоянно увеличение. Само за последните три години броят на активните стопански субекти в общината се е увеличил с 13%. Най-голям е броят на фирмите, занимаващи се с търговия и услуги, които са 47% от активните стопански субекти в общината.

Таблица 1

Фирми по численост на персонала	Брой фирми по години		
	2001 г.	2002 г.	2003 г.
Общо	1 836	2 011	2 127
С персонал до 10 души	1 689	1 848	1 938
С персонал от 11 до 50 души	109	128	158
С персонал от 51 до 100 души	17	17	14
С персонал от 101 до 250 души	13	12	9
С персонал над 250 души	8	6	8

- *Данни от Национален статистически институт*

Сред стопанските субекти в общината преобладават представителите на малкия и семейния бизнес. От данните в Таблица 1 е видно, че те представляват 98% от броя на всички стопански субекти. Само 14 са фирмите от общината с персонал от 51 до 100 души, а тези с персонал над 250 души са само 8.

Таблица 2

СТРУКТУРА НА ПРИХОДИТЕ ОТ ПРОДАЖБИ НА СТОПАНСКИТЕ ЕДИНИЦИ В ОБЩИНА РАЗГРАД /в хил. лв./									
СЕКТОРИ	2001 г.			2002 г.			2003 г.		
	общо	В т. число частен сектор		общо	В т. число частен сектор		общо	В т. число частен сектор	
		сума	в %		сума	в %		сума	в %
-1-	-2-	-3-	-4-	-5-	-6-	-7-	-8-	-9-	-10-
ОБЩО	448 402	426 413	95,09	505 148	481 477	95,31	531 506	505751	95,15
Селско, горско, ловно и рибно стопанство	16 576	14 892	89,84	22 358	21 807	97,53	17 537	17 151	97,79
Добивна промишленост	342	342	100	511	511	100	778	778	100
Преработваща промишленост	203 572	202 897	99,66	216 860	216 047	99,63	230 136	229572	99,75
Производство и разпределение на електро- и топлинна енергия, газообразни горива и вода	7 355	741	10,07	8 184	1 308	15,98	9 752	1995	20,45
Строителство	24 448	23 319	95,38	19 275	18 207	94,46	23 855	22 797	95,56
Търговия, ремонт и техническо обслужване на автомобили, мотоциклети, на лични вещи и стоки за домакинството	162 033	161 905	99,92	197 986	197 925	99,97	204 172	204030	99,93
Хотели и ресторанти	5 234	4 835	92,37	5 065	5 065	100	5 283	5 283	100
Транспорт, складиране и съобщения	20 690	11 097	53,63	25 236	13 996	55,46	27 621	16 149	58,44

• Данни от Национален статистически институт

Представените в Таблица 2 данни сочат, че преработващата индустрия е най-важният сектор на общинската икономика. Тя е с най-голям относителен дял на приходите си от продажби по сектори, които са 45,39% през 2001 г., 42,93% през 2002 г. и 43,30% през 2003 г. С определящо значение за местната икономика е делът на търговията и услугите – 36,14% през 2001 г., 39,19% през 2002 г. и 38,41% през 2003 г. Двата сектора имат общ относителен дял в приходите съответно: 81,53% през 2001 г., 82,12% през 2002 г. и 81,71% през 2003 г.

Хармонично се развиват секторите - Добивна промишленост; Производство и разпределение на електро- и топлинна енергия, газообразни горива и вода; Транспорт, складиране и съобщения. Добивната промишленост, макар и с относително малък дял в приходите от продажби се развива с особено бързи темпове. Годишно приходите от продажби в отрасъла нарастват с близо 50% в сравнение с предходната година. Другите сектори се характеризират с малко, но равномерно увеличение на приходите през последните три години. Секторите Строителство и Хотелиерство и ресторантьорство имат относително стабилен дял и потенциал за развитие.

Характерна черта на общинската икономика е доминиращият дял на частния сектор, който през последните три години е над 95%. Има отрасли в общинската икономика, в които делът на частния сектор е 100 процента (добивна промишленост, хотелиерство и ресторантьорство), а в други отрасли преобладаващ - търговия и услуги, строителство, преработваща промишленост. В последните три отрасли и отрасли хотелиерство и ресторантьорство са регистрирани голям брой стопански субекти, общият брой на които съставлява близо 65% от действащите на територията на общината.

Таблица 3

Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи по сектори в община Разград			
СЕКТОРИ	/в хил. лв./		
	2001 г.	2002 г.	2003 г.
-1-	-2-	-3-	-4-
ОБЩО	30 631	32 437	42 606
Селско, ловно и рибно стопанство	2 856	2 638	3 499
Добивна промишленост	43	57	99
Преработваща промишленост	14 521	13 997	17 719
Производство и разпределение на електро- и топлинна енергия, газообразни горива и вода	4 403	3 671	3 695
Строителство	905	1 216	1 565
Търговия, ремонт и техническо обслужване на автомобили, мотоциклети, на лични вещи и стоки за домакинството	4 728	3 883	8 487
Хотели и ресторанти	547	362	348
Транспорт, складиране и съобщения	2 226	3 088	1 626
Финансово посредничество	-	127	90
Операции с недвижимо имущество, наемодателна дейност и бизнес услуги	159	461	287
Държавно управление и отбрана; задължително обществено осигуряване	83	8	47
Здравеопазване и социални дейности	48	142	372

• Данни от Национален статистически институт

През посочените три години в общината се наблюдава постоянно увеличение на разходите за придобиване на дълготрайни материални активи. По данните от Таблица 3 е видно, че особено сериозно е увеличението през последната година от наблюдавания период, което е с 31% в повече от предходната година и се характеризира с рязко нарастване на дълготрайните материални активи в търговията и услугите.

Най-голям е делът на придобитите дълготрайни материални активи в преработващата промишленост, които разпределени през посочените три години са съответно 47%, 43% и 42%. Увеличението на придобитите дълготрайни материални активи в търговията и услугите през последната година са съответно 119% и 72%. Състоянието на дълготрайните материални активи в преобладаващата част от стопанските субекти е незадоволително – голяма част от тях са морално и физически остарели.

3.1.2. Сектори на местната икономика

Промисленост

Характерна черта на промишлеността в общината е развитието на подотрасли съобразно специализацията и близостта на суровинната база до производствените *мощности*.

Разград е известен като център на *фармацевтичната промишленост*. Водещо предприятие е "Балканфарма-Разград" АД, произвеждащо субстанции и готови лекарствени форми - антибиотици за хуманитарната и ветеринарната медицина. Научноизследователският

институт за антибиотици, самостоятелно звено към завода, е лидер в научното изследване на нови антибиотици и биологично активни вещества.

Традициите в селското стопанство в региона благоприятстват развитието на **хранително–вкусова промишленост**. Водещи предприятия от отрасъла са:

- “Амилум-България” АД - собственост на “Tate&Lale” и “ADM”, която е една от най-големите британо-американски инвестиции в България. Произвежда нишестета, глюкозни сиропи, кристална и течна декстроза, високофруктозни царевични сиропи и малтодекстрини;
- “Пилко” ЕООД - важна американска инвестиция в птицепреработката. Произвежда птиче месо и различни видове продукти от птиче месо;
- “Млин-97” АД - произвежда различни видове брашна, хляб, хлебни изделия, сладкарски изделия, хлебни деликатеси, солети и осъществява търговия с тях;
- “Месокомбинат-Разград” АД – изкупува животни за клане и произвежда месни произведения, разфасовано месо и кайми, търговия с месо и месни произведения;
- “Астарта Финис” ООД - произвежда слънчогледово и царевично олио.

Най-голямото предприятие в **машиностроенето** е "Дружба" АД. Произвежда бутала, бутални болтове, бутални пръстени за двигатели с вътрешно горене, алуминиеви отливки.

Други представители на отрасъла са:

- ТПК “Металик” – произвежда ръчни инструменти, екипировка, тенекеджийски услуги, алуминиеви и медни изделия и др.;
- “Хърсате” АД - предлага метални складове, халета и услуги в областта на обработката на черни и цветни метали;
- “МАТ” ООД – произвежда аварийни скоби за етернитови, пластмасови, чугунени и стоманени тръбопроводи.

Със закриването на военния завод общината загуби най-значителния стопански субект в областта на високотехнологичните производства. Съществуването на този подотрасъл в момента се свързва предимно с дейността на ЕТ “Максимал–Красимир Гайдаров” и ЕТ “Ивелин Йотов”.

Водещ представител на **леката промишленост** в общината е "Микро-Разград" АД, което произвежда над 150 модела детски играчки, автомати за ски и плажни чадъри. Разширява се присъствието на шивашките фирми в региона, основни представители на които са “Орел – Разград” АД, “Финактив” АД, “МАГИ – КА” ООД.

Промишлеността заема водещо място в общинската икономика по приходи и заетост. В отрасъла са заети над 25% от работещите в общината. Съхранени са традиционните за общината сектори от промишлеността с изключение на силикатната промишленост. Намален е дялът на фармацевтичната промишленост, машиностроенето и вискотехнологичните производства. Нараства значението на хранително-вкусовата и шивашката промишленост, поради близостта на суровини и евтина работна ръка.

Селско стопанство

Селското стопанство е доминиращ структуроопределящ отрасъл в икономиката на община Разград и има голямо значение за местната икономика, като формира близо 40 % от регионалната БДС.

Предпоставка за развитието на селското стопанство са добрите почвено-климатични условия, особено за производството на зърнени култури и слънчоглед.

Община Разград е разположена на площ от 598 378 дка. Обработваемата земя е 62% от територията на общината при средна за страната 43%.

Таблица 4

№	Показатели	Мярка	Отчет към 2004 г.
I.	РАСТЕНИЕВЪДСТВО	х.т.	35 781
1.	Зърно от зърнено-хлебни и зърнено-фуражни култури (всичко):	х.т.	25 760
1.1.	Зърнено-хлебни (всичко):	х.т.	16 268
	В т.ч. пшеница	х.т.	16 268
1.2.	Зърнено-фуражни (всичко):	х.т.	9 492
	В т.ч.	х.т.	7 296
	Ечемик	х.т.	2 196
2.	Слънчогледово семе	х.т.	9 905
3.	Тютюн (всичко):	х.т.	116
II.	ЖИВОТНОВЪДСТВО	х.бр.	660 188
1.	Говеда и биволи (всичко):	х.бр.	3 784
	в т.ч. крави	х.бр.	2 236
2.	Овце (всичко):	х.бр.	17 016
	в т.ч. овце майки	х.бр.	9 566
3.	Свине (всичко):	х.бр.	5 865
	В т.ч. св. майки	х.бр.	646
4.	Птици (всичко):	х.бр.	633 523
	В т.ч. кокошки носачки	х.бр.	46 490

Земеделската земя се обработва уедрено от арендатори и земеделски кооперации (57%) и частни земеделски стопани. Зърнените култури заемат около 62%, техническите 17%, фуражните 3% и други насаждения 18%. Определящо значение от селскостопанските култури имат пшеницата, ечемикът, слънчогледът и царевицата. Пшеницата и ечемикът имат по-високи добиви от средните за страната. Те напълно покриват зърнения баланс по изхранване на населението. От техническите култури най-разпространено е отглеждането на слънчоглед, рапица и тютюн. Производството на слънчоглед е свързано с един от най-големите преработватели в региона "Астарт Финис" ООД - производител на слънчогледово масло. Отглеждането на тютюн е предимно семеен бизнес, особено в големите села на общината - с.Дянково, с.Раковски, с.Ясеновец и др.

Зеленчукопроизводството е слабо развито поради липса на поливни площи. Овощарството също не е сериозно застъпено, но се забелязва нарастващ интерес към него. Преобладаващ дял в земеделието имат зърнените култури, които съставляват 72% от общата продукция на растениевъдството. Благоприятен фактор и стимул за това е съществуването на предприятия, свързани с преработка на продукцията, водещи сред които са "Амилум-България" АД и "Млин 97" АД. Търсят се форми за увеличаване добива от единица площ, чрез въвеждане на научен подход.

Към момента животновъдството е съсредоточено предимно в частния сектор. Преобладава отглеждането в личното стопанство на една до пет крави, 15-30 бр. овце майки, 5-15 свине майки. Най-голям е интересът към козите, които се изхранват по-евтино, и са по-продуктивни.

Развитието на животновъдството се благоприятства от наличието на преработвателни предприятия, най-голямото от които е "Месокомбинат-Разград" АД. Връщането на земята на реалните им собственици даде възможност за развитие на дребния и среден бизнес, което до известна степен ангажира хората в съживяване на икономиката по населени места. Разкриха се малки преработвателни предприятия - мандри, кланици и колбасарници в селата: Киченица,

Липник, Дянково и Ясеновец, които привлякоха работна ръка и дадоха поминък на населението.

След приключване на структурните промени, селското стопанство бавно компенсира изоставането си в сравнение с 1990 г. Отрасълът включва няколко сравнително големи фирми, обработващи земя под аренда и дребни производители. Производството се свързва с отглеждането на зърнени и технически култури. Овощарството, зеленчукопроизводството и животновъдството са в ръцете на дребни производители.

Горско стопанство

На територията на община Разград горският фонд е около 13 000 ха, от които 11 875 ха са общинска собственост. Управлението, стопанисването и ползването на общинските гори се извършва от структурно звено “УСПГЗОГФ” към Община Разград, състоящо се от лесовъди притежаващи удостоверение /лиценз/ за упражняване на частна лесовъдска практика съгласно чл.31, ал.3 от Закона за горите, за съответните дейности.

Останалите гори са държавна собственост, като управлението, стопанисването и ползването на същите се извършва от Държавно Лесничейство “Разград” гр. Разград.

Годишното ползване на дървесина на територията на общината възлиза на около 50 000 m³. Поради процедури по възстановяване собствеността на община Разград е ограничено през последните три години ползването на общинския горски фонд и има изоставане с 27% от общо предвидения обем за ползване за десетилетието. Основните начини на ползване на дървесина, и от общинските, и от държавните гори са: задоволяване на местното население по такса на корен и отдаване на дървесина на други ползватели чрез процедури.

На територията на общината и в съседните общини има фирми, регистрирани в НУГ към МЗГ за извършване на ползването на дървесина, съгласно ЗГ и ППЗГ.

В района се добиват основно дърва за горене и технологична дървесина за производство на плочи от дървесни частици и целулоза. Добивът на трупи за бичене е едва около 4% от масата на дървесината.

Разпределението на дървесината по асортименти от общия обем на ползването е следното:

• Едра строителна дървесина	- 4%
• Средна строителна дървесина	- 31,1%
• Дребна строителна дървесина	- 9,5%
• Дърва	- 43,7%
• Вършина	- 1,1%
• Отпад	- 10%.

Възстановеният горски фонд, общинска собственост, предоставя отлични възможности за развитие на дърводобива и свързаните с него производства.

Търговия и услуги

Търговската мрежа в общината е сравнително добре развита. Поради ниската покупателна способност на населението, търсенето намалява, част от магазините и заведенията за хранене и развлечения промениха предмета си на дейност. Структурата на търговската мрежа е показана в Таблица 5.

Таблица 5

Търговски обекти	2001 г.	2002 г.	2003 г.	2004 г.
-1-	-2-	-3-	-4-	-5-
Общо	1298	1438	1586	1564
1.Магазини за хранителни стоки	404	443	470	432
• в гр.Разград	313	346	358	308
• в останалите населени места	91	97	112	124
2.Магазини за промишлени стоки	492	510	568	639
• в гр.Разград	491	504	561	630
• в останалите населени места	1	6	7	9
3.Заведения за хранене и развлечения	271	329	358	306
4.Ателиета за услуги	106	140	162	157
5.Бензиностанции и газ-станции	-	11	19	22
6.Средства за подслон и места за настаняване	4	5	9	8

Услугите на територията на общината са съсредоточени в гр.Разград и се извършват основно от частния сектор. Добре развити са автоуслугите, бръснаро-фризьорските и козметични услуги, както и ремонта на битова техника. Ателиетата на посочените услуги съставляват 80 на сто от регистрираните ателиета за услуги в общината.

В сектора оперират половината от регистрираните стопански субекти на територията на общината. Липсват големи вериги от магазини, както и големи супермаркети или хипермаркети, които да предлагат разнообразни промишлени и хранителни стоки на едно място. Поради тази причина част от гражданите пазаруват в по-големите съседни градове като Русе и Шумен.

Малки и семейни фирми осъществяват дейности в сферите на търговията, услугите, хотелиерството и общественото хранене.

Туризм

Развитието на туризма е един от приоритетите в стратегическото планиране на общината. През 2004 г. е създаден Консултативен съвет по туризъм на община Разград. Общинският съвет прие програма за развитие на туризма, която отчита предпоставките за развитието на туристическите продукти, проблемите и свързаните с тях задачи и оперативни дейности.

Развитието на туристическата индустрия на основата на културно-историческите и природни дадености на разградския регион е от изключителна важност за общинското развитие.

Предпоставки за това са:

- Сравнителна географска близост до големите морски курорти, старите столици и пътя по река Дунав;
- Наличие на паметници на културата от национално и местно значение;
- Мрежа от исторически музейни обекти и Етнографски комплекси;
- Разнообразие от заведения за хранене, минали и действащи традиции и дейности;
- Наличие на представителна сграда за фестивални и научни форуми – Общински културен център;
- Добра база за спорт и екотуризм – Зона за отдих “Пчелина”;
- Членство в организации, свързани с развитието на туризма.

В партньорство с община Исперих е реализиран проект “Развитие и промоция на туристически продукт на основата на културно-историческото наследство в област Разград” по програма ФАР, финансиран от Европейския съюз и България на обща стойност 341 273 евро. С

този проект се цели създаването на цялостен туристически продукт, който да се интегрира в системата на българския културен туризъм.

Реализирани са и се изпълняват дейности за подобряване условията на АР “Абритус”, Историко-археологически резерват “Сборяново”, Джамия “Ибрахим паша”.

През 2005 г. е изграден Център за туристическа информация, за чиято дейност е реструктуриран общински имот в центъра на града. Създадена е база от данни и разработен програмен продукт за дейността му.

Изготвени са пакет промоционни материали на различни носители /печатни, VHS, DVD/. Издадени са рекламен видеофилм, пътеводители, дигитални, каталог и Интернет страница.

С цел използване на природните дадености за развитие на туристическа дейност, община Разград работи по проекти за развитие на местността “Пчелина”. През 2004 г. Общински съвет – Разград прие Концепция за развитието на местността като зона за отдих, спорт и туризъм. По проект “Красива България” са подобрени условията за отдих на открито в зоната “Пчелина”. Подобен е достъпът до зоната чрез основен ремонт на пътя с финансови средства по Програма ФАР – ИСС. В близост до местността “Пчелина” е отдаден терен и се изгражда голф игрище с тенденция да бъде завършен през 2005 г.

На територията и в близост до община Разград съществуват благоприятни условия за развитие на туристическата индустрия на основата на културно-историческото наследство и природните дадености на разградския край. развитието на туризма е основен приоритет в общинското развитие и са предприети стъпки за неговото изпълнение.

3.2. Общински бюджет

Много са факторите обуславящи местната финансова политика, но управлението на бюджета като основен финансов инструмент има водещо значение за текущия и дългосрочен план.

По закон, бюджетът се разработва в съответствие със стратегията за развитие на общината, ролята му се проявява най-вече при вземане на решения относно:

- вид, обхват и организация на публичните услуги предлагани от общината;
- инвестиционна програма за текущата година и в дългосрочен план;
- определяне размера на местните приходи и реда за тяхното администриране;
- вид и размер на общинския дълг;
- ред за организиране на стопанските дейности.

През последните години, моделът на финансовите взаимоотношения между общините и централната власт коренно се промени.

Една от изменените области с Програмата за финансова децентрализация */приета през 2002 г./* е разграничаването на разходните отговорности на държавата и общините при организирането на публичните услуги. Разходите финансирани чрез общинския бюджет се разделят на “делегирани от държавата” и “общински дейности”.

При определянето и разделянето на отговорностите е приложен принципа на субсидиарност, който е съобразен с характера на предоставените публични услуги:

а/ държавни публични услуги са тези, за които по Конституция и законово устройство населението следва да има осигурен равен достъп;

б/ общински публични услуги са тези, които се предоставят по решение на общинския съвет в зависимост от потребностите на населението и възможностите на общината за ресурсна осигуреност.

Държавата финансира разходите за делегираните дейности чрез :

- **трансфер** на 100% от ДДФЛ ;
- **“обща допълваща субсидия”** до размера на стойността им, изчислена на база разходни стандарти приети от МС;

- За сметка на общинските приходи могат да се дофинансират разходи за държавните дейности;

Общинските дейности се финансират със следните собствени приходи:

- **Местни данъци** по ЗМДТ, считано от 01.2006 г., общината сама ще организира начисляването и събирането им;
- **Местни такси и цени на услуги** – от 2003 г. Общинският съвет чрез своя Наредба определя размерът на таксите и цените на услугите, общинската администрация събира таксите /такса за битови отпадъци от 2006 г./;
- Приходи от **общинска собственост** – приходи от наеми и от продажби на общинска собственост по реда на ЗОС;
- Приходи от **глоби, лихви и неустойки**;
- Изравнителна **субсидия** от републиканския бюджет, с която се регулират постъпленията на приходите от местни данъци ;

Групираны по **отраслов принцип**, публичните услуги се представят по функции включващи различен брой групи и дейности, които ежегодно се определят с Единната бюджетна класификация.

Размерът на разходите по години за местни и за държавни дейности, зависи и от темпа и обхвата на реализираните реформи в национален мащаб, което прави отчетните данни несъпоставими.

Така например в резултат на реформата в здравеопазването и социалната политика от 01.06.1999 г., отпадна финансирането на доболничната помощ от общините, от 01.01.2001 г., отпадна финансирането на районните болници – преобразувани в търговски дружества., от 01.01.2003 г. отпадна финансирането на социалното подпомагане, поземлените комисии, здравните вноски на зависимото население и т.н. , в същото време по силата на нови закони се възложиха допълнителни отговорности.

Таблица 6
Бюджетни разходи по видове и години

		/в хил.лв./					
ОБЩ ОБЕМ НА БЮДЖЕТА:		2002 година	2003 година	2004 година			
		14 888	16 984	20 072			
в т.ч.							
№	Групи разходи	Държавни дейности			Общински дейности		
		2002 г.	2003 г.	2004 г.	2002 г.	2003 г.	2004 г.
	ОБЩО РАЗХОДИ:	9 761	10 469	11 602	5 127	6 515	8 470
	<i>Трудови разходи</i>	6 251	8 567	8 951	1 048	848	1 004
	<i>Численост на персонала – общо</i>	<i>1 442 бр.</i>	<i>1 508,5 бр.</i>	<i>1 517 бр.</i>	<i>279,5 бр.</i>	<i>219,5 бр.</i>	<i>223 бр.</i>
	Веществ. издръжка, в т.ч.	3 487	1 881	2 466	3 475	3 857	5 120
	<i>- социални помощи</i>	<i>2 037</i>					
	<i>- проект “Културен туризъм”</i>						<i>420</i>
	Капиталови разходи	23	21	185	604	1 810	2 346
	<i>- от НПУДОС</i>						<i>1 500</i>

Прилаганият по-справедлив начин за разпределение на обществените ресурси, не разреши основните проблеми в местната финансова политика – състояние на инфраструктурата, създаване на инвестиционен климат и недостатъчни ресурси.

Изследвания и анализи на национално равнище сочат, че нивото на капиталните инвестиции в общините непрестанно спада през последните десет години, то е ниско по всякакви международни стандарти в сравнение с останалите източно-европейски страни /около

15-20% от общинските бюджети трябва да се заделят , за да достигнем еталоните на другите страни – за сега този процент е около 8 % средно за всички общини/.

Освен собствените средства, общината ползва **целева субсидия** за капиталови разходи, но с нея могат да се осигурят едва 2-3% спрямо общия обем на бюджета. Предвид ограничените собствени средства – обща практика е да се ползват допълнително средства от фонд **«Приватизация»**. Приходите и разходите от приватизационни сделки се отчитат по извънбюджетна сметка.

През последните години все по-вече се търсят **алтернативни източници** за финансиране на местни инвестиционни потребности .

Община Разград е ползвала **заемни средства** за: финансиране на «преустройство на отоплителни инсталации в социалната инфраструктура» - през 2002 г. 330 х.лв. заем от ОББ и за завършване на обект «Драматичен театър» - през 2002г.и 2003г общо 2300.х.лв. заем от ТБ »Биохим» .

Погасителният план за двата заема приключва през 2007 г. – първо шестмесечие.

С приемането на Закона за общинския дълг /м.април 2005 г./ ползването на дългови инструменти ще се наложи като практика за изпълнение на дългосрочни инвестиции.

Таблица 7

Инвестиционни разходи за периода от 2002 г. до 2004 г.

№ по ред	Източници на вложени ресурси	/в хил.лв./		
		2002 г.	2003 г.	2004 г.
1	2	3	4	5
I	Общински бюджет	627	1 831	2 530
	в т.ч.			
1	Целеви средства от РБ, в т.ч.	596	1 577	2 205
	- за екологични обекти /Рег.депо за ТБО/		1 100	500
	- от НПУДОС			1 500
2	Собствени бюджетни приходи	31	254	325
II	Фонд “Приватизация”	595	955	448
III	Привлечени средства	652	1 994	490
	в т.ч.			
1	Заемни средства	523	1 859	247
1.1	Заем от ОББ	329		
1.2	Заем от банка “Биохим”	194	1 859	247
2	Др. източн. /дар., от СИФ, по проекти и прогр./	129	135	243
	ОБЩО РЕСУРСИ ЗА КАПИТ. РАЗХОДИ:	1 874	4 780	3 468

Най-общо, правата и отговорностите на общината могат да се измерят с обема на предоставяните публични услуги, и възможността за влияние върху приходите и разходите за осъществяването им.

Прилагането на новия модел на финансиране на общините от 2003 г., дава възможност и свобода при вземане на местни решения за използване на собствените ресурси. Общините могат да заделят средства без ограничения за преки инвестиции или за съфинансиране по програми и проекти, но потребността от тези разходи надхвърля значително възможностите на местните приходоизточници.

Използването на местните приходи става с решение на общинския съвет и се обвързва преди всичко с дългосрочните планове и годишните цели в интерес на местната общност.

3.3. Общинска собственост

Към 31.12.2004 г. Община Разград е собственик на 2 627 имота, от които: публична общинска собственост – 122 броя, частна общинска собственост – 2 505 броя, в т.ч. 2 177 имота земеделски земи. Общата площ на общинския селскостопански фонд е 41 019 дка, а на горския фонд – 136 200 дка. /в т.ч. близо 18 х.дка . на територията на съседни общини/.

Община Разград има сключени 47 договора за наем на части от имоти – публична общинска собственост, от които 29 в системата на здравеопазването, 14 в сферата на образованието и 4 в администрацията. За други четири имота има сключени концесионни договори.

Сключените договори за наем и ползване на имоти – частна общинска собственост са 111 бр., на терени и части от терени – общинска собственост - 38 бр

За периода 2000 – 2003 г. са извършени 168 бр разпоредителни сделки с недвижими имоти и движими вещи по реда на Закона за общинската собственост на обща стойност 1 081 хил. лв.

Стопанската дейност на Община Разград се осъществява от 4 броя търговски дружества със 100% общинско участие:

- “Паркстрой – Разград” ЕАД;
- “Общински пазари – Разград” ЕАД;
- “Обреден дом – Разград” ЕООД;
- “Диагностично–консултативен център I – Разград” ЕООД.

Община Разград има дялово и акционерно участие в 8 бр. търговски дружества със смесено участие.

За периода 1994–2004 г. са сключени 205 приватизационни сделки на обща стойност над 7 692 хил. лв.

В приватизираните обекти и търговски дружества са вложени от купувачите допълнителни инвестиции в размер над 1 950 хил. лв. и са разкрити над 1 400 бр. работни места.

С осъществената приватизация по реда на чл.25 и чл.35 от Закона за преобразуване и приватизация на държавни и общински предприятия, се даде възможност на 54 бр. малки и 11 бр. средни фирми да закупят обектите, в които са наематели и фирмите в които работят на разсрочено плащане при преференциален лихвен процент за разсрочената част от цената.

В резултат на приватизацията на търговските обекти се подобри и архитектурният облик на града, особено в централната градска част. С приватизацията на обект “Търговски дом”, находящ се на бул. “България” №36 и североизточната част на “Драматичен театър” се въведеха в експлоатация два незавършени строителни обекта от централната градска част.

Приходите от управлението на общинската собственост имат значим дял в структурата на собствените приходи и се използват без ограничение за финансиране на местните услуги.

3.4. Програми и проекти

Ограничените финансови ресурси налагат търсенето на алтернативни възможности за финансиране на общински инвестиционни инициативи.

Община Разград е реализирала редица проекти, финансирани от Социално-инвестиционен фонд (СИФ), отраслови министерства на Република България, агенции и фондове към тях, Фондация "Отворено общество", ААМР, Програми на Европейския съюз, Британски ноу-хау фонд, Швейцарска агенция за развитие и сътрудничество, Асоциация на холандските общини, ПРООН и др.

За периода 2001 - 2004 г. размерът на привлечените средства от Община Разград и общински структури е над 6 300 хил.лв. за финансиране на дейности в следните области:

- маркетинг на общината и местното икономическо развитие;
- развитие и реализация на младите хора;
- изкуство и култура;
- развитие на гражданското общество;
- развитие на културния туризъм;
- подобряване на градската инфраструктура;
- рехабилитация на транспортната инфраструктура;
- управление на отпадъците;
- социални дейности, социална инфраструктура и заетост;

- библиотечно дело;
- читалищно развитие и др.

3.5. Сътрудничество и партньорство на местно, регионално, национално и международно ниво

Община Разград участва активно в процесите на формиране на политики и изготвяне на стратегии, планове и програми за развитие на национално равнище, следвайки механизма на взаимодействие “местни власти-национални НПО-централни институции и ведомства”.

Общината членува в следните сдружения и асоциации:

- Национално сдружение на общините в Р България;
- Сдружение “Култура и туризъм на българския Североизток”;
- Асоциация “Дунавска Добруджа”;
- Асоциация на кметовете на градовете за присъединяване към ЕС.

Активна е ролята на Общината в Националното сдружение на общините в Република България (НСОРБ), един от ключовите субекти, осъществяващ взаимодействие между местни и централни държавни институции в процесите за реформа в местното самоуправление. Представители от Общинска администрация Разград са членове на постоянни работни групи към НСОРБ за определяне на стандарти и изготвяне на проекти за нормативна база в областите: общински бюджет и финанси, енергетика, социални дейности, общинска собственост.

Център за икономическо развитие-Разград е стратегически партньор на Община Разград в реализирането на инициативи за подобряване на местния икономически потенциал. Взаимоотношения на сътрудничеството и партньорство се поддържат с НПО, обществени организации, структури на бизнеса и др. заинтересовани страни на местната общност.

В областта на развитие на културния туризъм са изградени отношения на сътрудничество със съседни общини: Исперих, Шумен, В. Търново.

Приоритет при разработката на проекти ще бъде съвместяване на регионалните интереси. Ще се използват всички възможности за съвместни инициативи със съседни общини, НПО и др. партньори.

В последните години общината сътрудничи успешно с Фондация за реформа в местното самоуправление (София), Сдружение “Болканасист” (София), Европейски институт (София), Международна асоциация на градските управи (Вашингтон, САЩ), Международни градски сътрудници и мрежа от общини в България.

Община Разград поддържа международни взаимоотношения на партньорство и сътрудничество със следните градове: Орел (Русия), Арма (Северна Ирландия), Шалон-ан-Шампан (Франция), Витенберге (Германия), Авджиляр (Турция), Ян Джоу (Китай), Брънсуик и Кетъринг (САЩ).

4. Анализ на социалната сфера

4.1. Социално–демографска характеристика

4.1.1. Демографска структура

Население – брой, възрастова и етническа структура

Таблица 8

НАСЕЛЕНИ МЕСТА	Население към първи януари			
	2002 г.	2003 г.	2004 г.	2005 г.
ОБЩИНА РАЗГРАД	71 927	71 287	71 403	71 117
БАЛКАНСКИ	263	252	257	258
БЛАГОЕВО	566	568	587	585
ГЕЦОВО	2 050	2 027	1993	2 001
ДРЯНОВЕЦ	867	825	825	820
ДЯНКОВО	3 947	3 992	4 006	4 063
КИЧЕНИЦА	1 054	1 076	1 083	1 083
ЛИПНИК	747	754	753	751
МОРТАГОНОВО	1 710	1 722	1 748	1 765
НЕДОКЛАН	279	273	276	291
ОСТРОВЧЕ - присъединено с Указ №372/21.12.2004 г.				58
ОСЕНЕЦ	939	937	907	897
ПОБИТ КАМЪК	323	303	300	289
ПОРОИЩЕ	428	411	409	399
ПРОСТОРНО - присъединено с Указ № 11/11.04.2003 г.			167	158
РАДИНГРАД	458	463	474	494
РАЗГРАД	48 520	47 796	47 154	46 665
РАКОВСКИ	3 674	3 671	3688	3692
СТРАЖЕЦ	2 690	2 739	2764	2 791
ТОПЧИИ – присъединено с Указ №111/11.04.2003 г.			515	509
УШИНЦИ	203	199	191	192
ЧЕРКОВНА	153	123	121	118
ЯСЕНОВЕЦ	3 056	3 156	3 185	3 243

Населението на община Разград е съсредоточено в общинския център – жителите на гр. Разград съставляват 65,62% от жителите на общината и 56,8% от градското население на Разградска област.

Разпределението на населението в общината по пол е както следва:

- община – мъже – 48,33%, жени – 51,67%
- град Разград – мъже – 47,66%, жени – 52,34%.

Възрастовата структура на населението в общината е показано в следващата **Таблица 9**

Населено място	Разпределение на населението в населените места по трудоспособност към 01.01.2005г. в %					
	В под трудосп. Възраст (до 17 г. вкл.)		В трудосп. възраст Жени – от 18 г. до 56 г.. вкл. Мъже – от 18 г. до 61 г.. вкл.		В над трудосп. възраст жени – над 56 г. мъже – над 61 г.	
	Спрямо същата категория в общината	Спрямо общото население в нас. място	Спрямо същата категория в общината	Спрямо общото население в нас. място	Спрямо същата категория в общината	Спрямо общото население в нас. място
в общината	19,7	19,7	62,04	62,04	18,89	18,89
Разград	63,49	18,31	68,51	64,29	60,83	17,38
в селата	36,51	20,54	31,49	57,63	39,17	21,83

С най-висок процент население в подтрудопособна възраст са селата Ясеновец – 27,24%, Стражец – 25,22% и Раковски- 23,25%. След Разград, населението в подтрудопособна възраст е съсредоточено в селата Ясеновец, Дянково, Раковски и Стражец. В общинския център Разград населението в подтрудоспособна възраст изпреварва населението в надтрудоспособна възраст с около 3%; в селата общо – тази тенденция е обратна, но в две населени места лицата в подтрудоспособна възраст надвишават чувствително лицата в надтрудоспособна възраст – в Ясеновец (с 16,5%), в Стражец (с 12,55%).

След общинският център по население в трудопособна възраст, спрямо общото население на населеното място, се нареждат Дянково – 60,37%, Раковски – 61,44%, Ясеновец – 61,9%, Стражец – 62,11% и Гецово – 56,73%. Две трети от трудоспособното население на общината (почти 32 хил. души) живеят в гр. Разград, което се дължи по-добрите възможности за работа, които общинският център предлага. С население в трудоспособна възраст между 1000 и 2 000 души са селата Дянково, Раковски, Ясеновец, Стражец и Гецово.

Преобладаващо население в надтрудоспособна възраст живее в селищата Островче – 55%, Черковна – 54,54%, Балкански – 49,26%, Пороище – 44,69%, Просторно – 40% и Ушинци – по 39,09%.

Населението в надтрудоспособна възраст в общината е почти равно на населението в подтрудоспособна възраст, с лек превес на вторите. Предвид мобилността на младите хора и наблюдаваната миграция, този процес ще има ръст.

В общината съжителстват три основни етнически групи: българи – 64%, турци – 29,1% и цигани – 3,6%. 0,9% е населението от други етнически групи, а 2,4% не се самоопределят към никоя етническа група.

Съществува тенденция към постоянно намаляване на населението на общината, което е почти равно на намалението на жителите в общинския център. Това води до редуциране на градското население и ако през 2002 г. в гр. Разград са живеели 67,45% от жителите на общината, то три години по-късно тази цифра е 65,53%.

Демографски тенденции /към 01.01.2005 г./ - раждаемост, смъртност, прираст, миграция

Средната раждаемост за общината е 6,8 новородени на 1 000 души. За гр. Разград индексът е близък до средния за общината – 6,5. Най-висок е индексът на раждаемостта в с. Ясеновец – 15,2. Значително надвишава средния за общината и индексът на с. Благоево – 9,2. Нулева е раждаемостта в селата Недоклан, Островче, Пороище, Радинград и Ушинци. Раждаемостта в останалите населени места е около средната за общината.

Средната смъртност за общината е 11,3 починали на 1 000 души. За град Разград индексът е под средния за общината – 9,1. Най-висок е индексът на смъртността в селата Черковна – 108,3, Побит Камък – 50,8, Дряновец – 43,6 и Пороище – 42,2. Най-нисък индекс на смъртност има в селата Стражец и Радинград. Българският етнос е преобладаващ в селищата с висок индекс на смъртност.

На основата на раждаемостта и смъртността, общината има отрицателен прираст към 2001 г. – (-4,4). За град Разград прирастът също е отрицателен – (- 6,6). Положителен е прирастът единствено в селата Ясеновец – (5,4) и Стражец – (1,14). Всички останали населени места са с отрицателен прираст, като най-висок е той в селата: Черковна – (-101,9), Побит камък – (- 44,0) и Пороище (- 42,2).

Налице е отрицателен прираст и активен процес на скрита и явна миграция. Увеличават се гражданите с постоянен адрес в общината, които живеят в други населени места. Причината за това са ограничените възможности за професионална реализация на млади специалисти с висше образование.

4.1.2. Заетост и доходи

Независимо от извършените масови съкращения от големите промишлени предприятия в общината през последните години, регистрираните безработни непрекъснато намаляват. Това се дължи на разкриването на малки и средни частни фирми, самонаемане и наемане на

освободените от големите фирми работници, и прилагане на програми и мерки за заетост и квалификация съгласно Закона за насърчаване на заетостта и други, финансирани от фондове на Европейския съюз.

Увеличение на заетостта се постигна и със стартирането на редица национални програми и особено със започването на национална програма “От социални помощи към осигуряване на заетост /СПОЗ/”, по която за периода 2002-2004 г. са били разкрити 1 138 работни места. За съжаление възможностите за увеличаване на заетостта на квалифицирани кадри и младежи завършващи висшето си образование са ограничени и е необходимо да се търсят нови форми за нейното увеличаване извън съществуващите национални програми.

Таблица 10

Заетост по сектори и средно заплащане към м. Декември 2003 г.						
Сектори	Заетост			Средна годишна заплата		
	Общо	Обществен сектор	Частен сектор	Общо	Обществен сектор	Частен сектор
Общо	15 205	5 891	9 314	€ 1 320	€ 1 517	€ 1 195
Селско стопанство, дърводобив лов и риболов	534	96	438	€ 1 121	€ 1 077	€ 792
Минна индустрия	19	0	19	€ 929	0	€ 929
Преработвателна индустрия	4 847	114	4 733	€ 1 512	€ 1 230	€ 1 519
Електричество, отопление, природен газ, горива и водоснабдяване	582	554	28	€ 2 314	€ 2 395	€ 1 238
Строителство	1 176	113	1 063	€ 1 059	€ 1 222	€ 1 042
Търговия, поправка и поддръжка на автомобили	1 745	21	1 724	€ 704	€ 2 493	€ 682
Хотели и ресторанти	442	107	335	€ 750	€ 1 129	€ 627
Транспорт, складиране и далекосъобщения	892	538	354	€ 1 382	€ 1 789	€ 76
Финанси	164	63	101	€ 2 450	€ 3 067	€ 2 057
Недвижимо имущество и бизнес консултации	412	150	262	€ 760	€ 997	€ 626
Правителствени структури и отбрана	1 771	1 770	1	€ 1 236	€ 1 236	€ 495
Здравеопазване и социални грижи	1 471	1 373	98	€ 1 289	€ 1 312	€ 959
Обществени и индивидуални услуги	404	246	158	€ 1 070	€ 1 132	€ 973

• *Данни от материал “Анализ на работната сила”*

По данни от Таблица 10 през декември 2003 г. трудовата заетост в общината обхваща 15 205 души, от които 9314 са заетите в частния и 5 891 в обществените сектори. Производството съставлява 20% от Брутният вътрешен продукт /БВП/ на общината и ангажира 34% от работната ръка. Преработвателната индустрия ангажира 32% от заетите, търговията – 12 %, строителството – 8%. Според формата на собственост на икономическите субекти – частният сектор съставлява около 61% от общата заетост в община Разград. В същото време заплатите в частния сектор са с 15-20% по-ниски.

Средната годишна работна заплата на работещите в община Разград е € 1 320, като за заетите в обществените сектори тя е € 1 517, а за тези в частния сектор - € 1 195. Най-висока е средната годишна работна заплата на работещите в сферата на финансите - € 2 450, а най-ниска в сферата на услугите, свързани с търговия и поддръжка на автомобили - € 704. Наблюдава се нарастващо диференциране в заплащането на труда между обществените и частния сектор.

Тенденциите в заетостта сочат нарастване на заетостта в частния сектор и постоянно намаляване на заетостта в обществените сектори. Друга особеност в тенденциите на заетостта е увеличаващата се заетост в сферата на услугите и намаляване на заетостта в производствената сфера.

Равнището на безработицата бележи тенденция на снижаване и се приравнява към средното за страната. Преобладаващата част от новоразкритите работни места са предназначени за работници с ниска квалификация и са слабо заплатени, като съществува значителна разлика в заплащането между частния и обществения сектор.

4.1.3. Безработица

Динамиката на регистрираните безработни в община Разград през последните години бележи тенденция на намаление. Годишно броят на регистрираните безработни намалява с над 200 души или с около 1%. Процентът на регистрираните безработни е около средния за страната. Към 31.05.2004 г. в общината са регистрирани 3 829 безработни, а равнището на безработицата е 12,84% срещу 12,60% за страната.

Таблица 11

Структурата на регистрираните безработни по възраст				
Възраст	Към 31.12.2003 г.		Към 21.05.2004 г.	
	Брой	Относителен дял в %	Брой	Относителен дял в %
-1-	-2-	-3-	-4-	-5-
До 19 г.	158	3,8	110	2,9
От 20 до 24 г.	398	9,7	308	8,0
От 25 до 29 г.	415	10,0	399	10,4
От 30 до 34 г.	492	12,0	458	12,0
От 35 до 39 г.	443	10,8	422	11,0
От 40 до 44 г.	483	11,8	463	12,1
От 45 до 49 г.	575	14,0	538	14,0
От 50 до 54 г.	633	15,4	609	16,0
Над 55 г.	513	12,5	522	13,6

- Данни от "Анализ на работната сила"

Макар и незначително се наблюдава нарастване на регистрираните безработни лица на възраст между 50 и 55 години, което е резултат от избирателното търсене на работна сила на трудовия пазар, предизвикано от по-големите изисквания на работодателите. Като рисков група се наблюдават регистрираните младежи до 29 годишна възраст, чийто относителен дял към края на м. май 2004 г. е 21,3%. Намалението на този показател е добра индикация за прилагането на насърчителните мерки към тази категория безработни съгласно Закона за насърчаване на заетостта.

Таблица 12

Структура на регистрираните безработни по образование										
Показатели	Към 31.12.2002 г. за страната		Към 31.12.2002 г. за общината		Към 31.12.2003 г. за страната		Към 31.12.2003 г. за общината		Към 31.05.2004 г. за общината	
	Брой	Относит. дял в %	Брой	Относит. дял в %	Брой	Относит. дял в %	Брой	Относит. дял в %	Брой	Относит. дял в %
-1-	-2-	-3-	-4-	-5-	-6-	-7-	-8-	-9-	-10-	-11-
С висше	39 557	6,6	324	7,5	33 450	6,7	298	7,3	273	7,1
Със средно	241 828	40,1	1 967	45,5	195 274	39,0	1 889	46,1	1 750	45,7
С основно и по-ниско	321 139	53,3	2 035	47	271 940	54,3	1 914	46,7	1 806	47,2
Общо	602 524	100	4 326	100	500 664	100	4 101	100	3 829	100

- Данни от "Анализ на работната сила"

С най-висок относителен дял са регистрираните с основно и с по-ниско образование. Това е характерно и за трите наблюдавани периода. За периода 01.01.-31.05.2004 г. в национален мащаб се наблюдават само безработните с висше образование, чийто относителен дял е 6,6%. Безработните с ниска степен на образование и квалификация са най-неконкурентната работна сила на трудовия пазар.

Структурата на регистрираните лица по пол се характеризира с висок относителен дял на регистрираните жени. Това е резултат от избирателното търсене /в полза на мъжката работна сила/ на местния пазар на труда. Регистрираните безработни жени и в национален мащаб са с по-висок относителен дял спрямо общо регистрираните безработни.

Процентът на безработица е около средния за страната. В резултат на активните мерки на правителството, чрез програмите за временна заетост се появи спад в безработицата, но въздействието бе предимно върху безработните с ниска квалификация. Процентът на безработните с образование и квалификация надвишава средния за страната, а този на безработните с по-ниско образование е под средния за страната.

4.2. Социална инфраструктура

4.2.1. Здравеопазване

Реформите в системата на здравеопазването доведоха до редица негативни влияния върху качествено здравно обслужване на населението. Затрудненията са свързани с недостиг на финансови средства; амортизирана медицинска техника и техническо оборудване; с наложителното реструктуриране на здравните заведения във връзка с реформите в здравеопазването; с осигуряване на кадрова обезпеченост с общопрактикуващи лекари по селата и т.н.

На територията на общината има добре организирана система за здравно обслужване на населението с обновяваща се материално техническа база и квалифицирани кадри. Към 01.01.2005 г. системата обхваща следните сектори:

- Доболнична и болнична медицинска помощ;
- Стоматологично обслужване;
- Хигиенно – епидемиологичен контрол.

В структурата на здравната мрежа се включват:

- Многопрофилна болница за активно лечение “Св. Иван Рилски” АД – с обособени три блока: Диагностично-консултативен блок; Стационарен блок с 18 самостоятелни отделения и Административно-стопански блок. В болницата работят 124 лекари, 301 души – полувисш медицински персонал и 281 души – друг персонал. Болницата разполага с 400 легла.

- “Диагностично консултативен център I – Разград” ЕООД – осъществява доболнична помощ. Притежава 17 кабинета за първична медицинска помощ и 24 кабинета за специализирана медицинска помощ. В центъра работят 17 лекари, 8 медицински сестри и 11 души административен персонал. Оборудван е по съвременни технологии за лабораторна и образна диагностика.

- “Център за спешна медицинска помощ” – Разград – има разкрити филиали в Исперих, Кубрат, Цар Калоян и Лозница. В него работят 27 лекари, 69 души полувисш медицински персонал и 66 души друг персонал. Разполага с 26 линейки и модерна медицинска апаратура.

- “Дом за медико-социални грижи за деца” – той е център за рехабилитация на психическото и физическото здраве на децата от ранна детска възраст с повишен медицински и социален риск. Заведението разполага със 100 легла. Има разкрит дневен център за рехабилитация за деца до 7 годишна възраст.

- Кабинети за първична медицинска помощ в които работят 33 общопрактикуващи лекари.
- Частни стоматологични кабинети – 54 частни стоматологични кабинети и 5 медико-технически лаборатории за образна диагностика.

- Медицински центрове: “Здраве-Разград” ООД – с 8 кабинети, в които работят 11 специалисти и 1 медицинска сестра; “Асклепий” със 7 души висш медицински персонал и 1

медицинска сестра; “Д-р Велкови” ООД с 15 специалисти; Очен комплекс “Св.Петка” с 2 души висш медицински персонал и модерна медицинска апаратура.

Системата за здравно обслужване на община Разград е добре организирана, материално и кадрово обезпечена. Развита е доболничната, болничната и спешната медицинска помощ за населението. На територията на общината работят 40 аптеки и санитарни магазини.

Диагностично-лечебният процес в болничната помощ осигурява 97,93 % финализиране на същия. Само 2,07 % от пациентите се насочват към национални центрове и университетски болници.

4.2.2. Социални дейности

Община Разград разполага с изградена система от социални заведения и услуги, чрез които се реализира социална политика, насочена към хората в неравностойно положение и техните проблеми.

В структурата на социалните заведения и услуги се включват: Дом за стари хора с отделение за лежашо болни – гр. Разград с капацитет 60 места, Дом за възрастни с деменции – гр. Разград с капацитет 60 места, Дом за деца и младежи с умствена изостаналост – с. Просторно с капацитет 40 места, Домашен социален патронаж, който обслужва 420 възрастни хора в гр. Разград и селата Балкански, Дряновец, Гецово, Осенец, Топчий и Пороище.

От 2005 г. към Домашен социален патронаж функционира услуга “Социален асистент”, която се извършва от 10 човека специално обучени за това.

През 2004 г. беше разкрит Център за рехабилитация и социална интеграция в гр. Разград с капацитет 25 деца с физически увреждания, комуникативни нарушения и изоставане в интелектуалното развитие на възраст от 4 до 16 години.

Изградената система от социални заведения функционира добре и обхваща хора от различни възрасти и социални групи. Разполага с добра материална база и е обезпечена с необходимите квалифицирани кадри. Предлаганите социални услуги са в двете категории:

- институционални – Дом за стари хора с отделение за лежашо болни – гр. Разград, Дом за възрастни с деменции – гр. Разград, Дом за деца и младежи с умствена изостаналост – с. Просторно;

- в обичайната семейна среда – Домашен социален патронаж – гр. Разград и Център за рехабилитация и социална интеграция – гр. Разград.

Община Разград е пряко ангажирана в реализацията на различни социални дейности и натрупа значителен опит. Положителна тенденция е предлагането на социални услуги в семейна среда, които са важни за осъществяване на прехода от институционални грижи към услуги в естествена семейна среда.

Демографския и социален анализ на общината очертава няколко тенденции:

- застаряване на населението в града и част от населените места в общината в резултат на отрицателния прираст и миграцията на младите хора;

- увеличаване на населението в надтрудоспособна възраст;

новите икономически и социални реалности оформиха нова група – деца в риск.

Тенденциите и социално-демографския статус на общината формират следните стратегически задачи: Разширяване обхвата на социалните услуги сред различните възрастови и социални групи и повишаване на тяхното качество. Създаване на условия и предпоставки за дейности, насочени към децата в риск. Поощряване отглеждането на децата със специални нужди в естествената им семейна среда и създаване на нови условия за трудова реализация. Подобряване качеството на материалната база и адаптиране на околната среда към специалните нужди на хората с увреждания.

Финансовото обезпечаване на стратегическите задачи е от следните потенциални източници:

- Общински и републикански бюджет;

- Извънбюджетни източници – участие в национални и международни проекти със социална насоченост, дарения и безвъзмезден труд.

До 2011 год. в системата на социалните дейности може да се планира следното: Разширяване обхвата на услугата “Социален асистент”, Разкриване на Посредническо бюро за предоставяне на социални услуги, Разкриване на Дневен център за възрастни хора с възможност за рехабилитация, спорт и организиране на свободното време; Разкриване на “Защитено жилище” в с. Просторно; Дооборудване на звената за артерална “Творческа работилница” в Център за рехабилитация и социална интеграция, оформяне на двора около сградата и създаване на ново звено за обучение в професионални умения на лица с физически увреждания и изоставане в интелектуалното развитие до 40 години; осигуряване на кухненско оборудване и оборудване за сушилно помещение в Дом за възрастни с деменция – гр. Разград; оборудване приспособено за работа с газ на кухненски блок в Домашен социален патронаж; монтиране на асансьори за хора с увреждания в Център за рехабилитация и социална интеграция и в Дом за стари хора с отделение за лежачо болни, както и изграждане на естакади и обезопасителни парапети в различни обществени сгради.

4.2.3. Образование

На територията на общината функционират 20 общински училища, 6 държавни професионални училища и Технологичен колеж към ВТУ “Ангел Кънчев”–Русе; 28 целодневни детски градини и 2 детски ясли.

По данни на РИО - Разград общият брой учащи в общинските училища на територията на общината е 6 396, а обслужващият персонал е както следва:

- педагогически персонал – 811 души;
- непедagogически персонал – 376 души;
- по 66 ПМС/1996 г. – 33 души.

В държавните училища от системата на народната просвета на територията на общината се обучават 2 832 ученици, които се възпитават от общ педагогически персонал – 317 души, подпомагани от непедagogически персонал – 159 души и от заетите по 66 ПМС – 9 души.

Най-голям е делът на учащите се в ПГ по икономика – 721 ученици, които получават дипломи за професионална квалификация в сферата на икономически, административни, търговски и хранително-вкусови дейности.

Броят на учащите се в ПТГ “Шандор Петъфи” е 695. Тези ученици придобиват професионални умения по специалностите: системно програмиране; компютърна техника и технологии; електрообзавеждане на производството; машини и системи с ЦПУ; промишлена електроника и газова техника.

В ПГ по ХТБТ “Мария Кюри” се обучават 347 ученици с професионално направление в сферата на: биотехнологии в химичното производство; технологичен и микробиологичен контрол; екология и опазване на околната среда; технология на фармацевтичните и парфюмерийно-козметичните продукти.

Възпитаниците на ПГ по ТС “Христо Смирненски” са 384. Те се дипломират като професионалисти по строителство и архитектура; строителни облицовки и настилки; автотранспортна техника; електрообзавеждане на транспортната техника; монтажори на мрежи и уредби за ниско напрежение и електроинсталации на сгради.

ПГ по ССХВП “Ангел Кънчев” обучава 280 ученици в областта на растениевъдство и животновъдство, хранително-вкусова промишленост, работа със селскостопанска техника и др.

ПГ по облекло “Станка Николица Спасо–Еленина”-Разград е училище с 10 годишно съществуване, поради което възпитаниците му наброяват 204 души. Гимназията предлага обучение в сферата на конструиране, моделиране и технологии на облеклото; организатор на шивашкото производство; козметика и др.

Към държавните училища се отнасят и ООУ “Ст. Пандуров” с.Пороище – с 73 ученици; ПУИ “Хр. Ботев” с. Осенец – със 101 ученици и ДОВДЛРГ с. Осенец – с 27 деца.

В общината е изградена добра образователна система до средно образование. Осезаемо се чувства липсата на местен университет, който да задържа младите хора в града. Поради отрицателния демографски прираст се наблюдава тенденция към намаляване на учениците.

Намаляващият брой ученици ще доведе до съкращаване на училищната мрежа, учителите и обслужващия персонал.

Съществуват трудности при поддържане на училищния сграден фонд и оборудването на училищата със съвременна техника за провеждане на качествен учебен процес.

4.2.4. Култура

Обликът на културния живот в Община Разград се определя от богатото културно-историческо наследство; наличието на професионални културни институти; народни читалища, както и от активната дейност на сдружения с идеална цел и творчески съюзи.

Културното наследство и съвременната култура притежават уникални качества и богатство, свързани с многогодишни традиции, простиращи се назад във вековете. Сто тридесет и пет години са изминали от организирането на първата читалня, с която е поставено началото на библиотечното дело в Разград. От същото време датира и историята на театралното дело. В средата на миналото столетие е създаден и първият симфоничен оркестър. Важен фактор за културния облик на района в годините има развитието на музейното дело, чието начало поставя акад. А. Явашов само 9 години след Освобождението.

На тази база, поставена по време на българското Възраждане, в годините се обособяват и развиват големи професионални културни институти – Библиотека, Исторически музей, Филхармония, Драматичен театър, Ансамбъл за народни песни и танци.

В общината има около 300 недвижими археологически, архитектурни, художествени и исторически паметници на културата. Между тях църкви, часовниковата кула, джамията “Ибрахим паша” (от XVII в.), чешми, обществени сгради, мемориални паметници и др. Тук е археологическият резерват “Абритус” с площ от 1 000 дка., паметник на културата от национално значение. Селището е от римската епоха I – IV в./, проучена е част от южния некропол с гробове от II – IV в., крепостна стена от III в., основи на жилища, сгради и др. Този комплекс е с голям потенциал за туризъм заедно със специализираните музеи “Димитър Ненов”, “Станка и Никола Икономови”, Музейната експозиция по етнография в отделен музей, който е елемент от възрожденския архитектурен комплекс “Вароша”. Този комплекс от 6 къщи от XIX век с просторни дворове, както и горепосочените обекти са атрактивно място за туризъм.

Художествена галерия “Илия Петров” издирва, откупува и съхранява образци на изобразителното изкуство. Притежава основен фонд от 2 063 творби. Организира Международна изложба на сатиричната рисунка и международен пленер по живопис.

Най-големият културен институт за библиотечно-информационно обслужване на населението в Разградска област е Библиотека “Проф. Боян Пенев”. Библиотеката притежава универсален фонд с над 300 000 тома библиотечни документи. Създава бази данни, с които участва в националната автоматизирана библиотечно-информационна мрежа.

Културният живот в общината се определя и от дейността на няколко сценични професионални формации – Разградска филхармония “Проф. Димитър Ненов”, Драматичен театър “Антон Срашимиров”, Драматично – музикален театър “Назъм Хикмет”, Професионален капански ансамбъл.

Разградска филхармония “Проф. Димитър Ненов” подготвя и реализира годишно 25 симфонични концерти пред 6 000 зрители, записва своя продукция, организира Музикални дни “Димитър Ненов” и “Балкански форум на млади пианисти”, провежда музикално-образователна дейност.

Драматичният театър “Антон Срашимиров” осъществява собствена театрална продукция с високо професионални артистични стандарти и периодично обновен афиш. Реализира средно годишно 10 премиерни заглавия, 140 представления пред 20 000 зрители.

Професионалният капански ансамбъл извършва целенасочена работа за изучаване и популяризиране стилистичните особености на българския и регионалния фолклор. Изпълнява познавателно-образователна програма за учащи, концертна дейност в страната и чужбина, звукозаписна и издателска дейност. Средно годишно изнася 60 концерта пред 30 000 зрители.

Драматично–музикален театър “Назъм Хикмет” е най-младия професионален състав в общината. Явява се естествен продължител на съществувалия до средата на 70-те години на XX век Естрадно – сатиричен театър.

През 2003 г. е завършено изграждането на нова модерна сграда в центъра на града за културни и други обществени изяви – Общински културен център. Създадени са най–добри условия за работа на Държавния драматичен театър и Професионалния капански ансамбъл, както и възможности за гастрол на гостуващи културни формации.

Заедно с професионалните институти по културата, които получават за своята дейност средства от бюджета, съществуват различни професионални сдружения, които извършват

културна дейност с обществено значение. Това са творческите съюзи на архитектите, художниците, писателите, научните работници, Дружеството на дейците на културата и др.

В общината е утвърдена традиция на провеждането на крупни културни изяви от международно, национално и местно значение, които са пряко свързани със съществуващите културни ресурси.

Таблица 13

Значими културни събития и изяви в общината

Изява	Периодичност
Фестивал на народните традиции и художествените занаяти. Панаир на киселото мляко	ежегодно
Музикални дни "Димитър Ненов"	на 2 г.
Национален конкурс за млади пианисти	на 2 г.
Национален конкурс за детски танци "Децата на България танцуват"	на 2 г.
Национален литературен конкурс "Поетични хоризонти на българката"	на 5 г.
Международен пленер по живопис	на 4 г.
Международна изложба на сатиричната рисунка	на 2 г.
Традиционен есенен панаир с културни празници	ежегодно
Ден на град Разград, 28 януари	ежегодно

Анализът на културната дейност откроява нейните положителни страни, към които могат да се отнесат богатото културно-историческо наследство от недвижими и движими паметници на културата и в тази връзка добрата ресурсна база за развитие на туризъм.

Максимално добре е представена професионалната мрежа от институции за култура и изкуство. Значително е разширен културния обмен, налице са активни творчески контакти със съседните страни на Балканите. Доброто образование на населението и силните дългогодишни културни традиции са добра база за усвояване на творчески и изпълнителски умения.

Проблемите в областта на културата произтичат от недостига на подготвени специалисти за работа в пазарно ориентирана икономика и малкия брой независими културни сдружения със своя инициатива.

Средните работни заплати на заетият персонал в културните институти са едни от най-ниските за страната.

4.2.5. Спорт и отдих

На територията на общината развиват дейността си 17 спортни клуба. Водещи сред тях са тези по баскетбол, борба, футбол, лека атлетика, ориентирание, колоездене, стрелба с лък и шахмат. Все по-голям интерес сред подрастващите предизвикват и спортовете: тенис, тенис на маса, карате, културизъм, бадмингтон, бокс и таекуондо.

Други четири организации: Федерация за физкултура и спорт на трудещите се, УСШ "Руси Бухтев", СК "Спорт в училище" и Туристическо дружество "Буйна гора" организират спорт за всички и социален туризъм сред различни слоеве от населението.

В Разград е изградена добра спортно-материална база, позволяваща развитието на 20 вида спорт. Наличните спортни обекти включват 1 стадион, 4 затревени игрища, 5 зали за колективни игри, 2 зали за индивидуални спортове, 8 тенис корта, 3 басейна /единият закрит/, 1 хиподрум, комплекс за стрелба с лък, открита лекоатлетическа писта, спортно-медицински център, оборудван и разполагащ с квалифицирани специалисти.

Таблица 14

Структура на спортната дейност в общината

Спортни клубове	17
Организации развиващи масов спорт	4
Ежегодно провеждани републикански състезания	10
Ежегодно провеждани общински масови прояви	15
Ежегодно провеждани туристически прояви	12
Ежегодно провеждани международни прояви	4

Градът разполага и с обекти за отдих, от които с особено значение са зоните за отдих в местността "Пчелина" и градски парк. Специфични обекти за развлечение и отдих са язовирите, предпочитани места за риболов и почивка.

Таблица 15

Класификация на местата за отдих

Зони за отдих	3
Язовири	5
Профилаториуми	10
Детски площадки	18

Благодарение на добрата материална база и опита на клубните спортни ръководства в Разград, ежегодно се организират републикански турнири и състезания по колоездене, футбол, волейбол, борба, баскетбол, стрелба с лък, ориентирание. Всяка година градът е етапен домакин на Международната колоездачна обиколка на България. Провежда се и турнир по борба с международно участие и турнири по шахмат. Вече шеста година се провеждат и две масови прояви с международен характер - Денят на предизвикателството и Денят на интензивното ходене, които целят да приобщят повече хора от всички възрасти към системни занимания със спорт.

Таблица 16
Видове спортни обекти

Затревени игрища	4
Зали за колективни игри	5
Зали за индивидуални спортове	3
Тенис кортове	8
Басейни	3
Хиподром	1
Комплекс за стрелба с лък	1
Открити лекоатлетически писти	1
Спортно-медински център	1

Създадени са добри традиции в спорта и масовата физкултура, които заемат важно място в обществения живот. Към момента в общината почти не се развива професионален спорт, а провежданите състезания са предимно за деца и ученици. Единствено клубът по борба отстоява своите позиции в професионалния спорт.

Местността “Пчелина” е известна с благоприятните си условия за отдих и възстановяване. В миналото в “Пчелина” е била изградена добра почивна база, за която се полагат усилия да бъде съхранена, рехабилитирана и доразвита. Днес условията за отдих там се свързват с два язовира, един хотел-ресторант с басейн и няколко почивни бази.

5. Анализ на техническата инфраструктура

Всички населени места на територията на общината са водо- и електроснабдени, обезпечени са с телефонни и транспортни връзки, които осигуряват добра комуникация и обслужване. Съществуват амортизирани участъци, а други се нуждаят от реконструкция и доизграждане.

5.1. Транспорт и комуникации

5.1.1. Общинска пътна мрежа

Дължината на Републиканската пътна мрежа на територията на общината е:

- първокласен път 1-2 /Е 70/ - 27.3 км;
- второкласен път II 49 - 18.7 км;
- третокласни пътища - 74.5 км;
- четвъртокласни пътища - 91.4 км.

Чрез транспортни артерии общината се свързва с най-близките пристанища и летища, чрез което осигурява товаропътническо, въздушно и морско карго обслужване.

Увеличената степен на моторизация и намаляване пропускателната способност на уличната мрежа в централната част на града налагат изграждане на вътрешни обходни трасета и нови улични връзки. Не достигат и площите за открито паркиране.

В населените места на общината уличната мрежа е достатъчна, но със силно амортизирана настилка и се нуждае от значителен финансов ресурс за възстановяване.

Състоянието на републиканската пътна мрежа на територията на общината е добро. В периода 2003-2004 г. бяха поетапно възстановени няколко пътни участъка, което трябва да продължи и през следващите години. Крайно недостатъчни са средствата за възстановяване на общинската пътна мрежа.

Общественият превоз на пътници по градските и междуселищни автобусни линии се осъществява от няколко превозвачи. Осигурени са автобусни линии до всички общини от областта, съседните области и градовете Бургас, Варна, Габрово, Пловдив, Велико Търново, Плевен и София. По-слабо се използва железопътническият превоз главно поради удълженото време на пътуване.

5.1.2. Комуникации

Всички населени места на общината са телефонизирани и са включени към националната съобщителна мрежа за автоматично избиране. Територията на общината има покритие за ползване на мобилните оператори “Мобиком” ,” Мобилтел” и “Глобул” и попада изцяло в обхвата на националната телевизия и на голям брой сателитни излъчватели. На територията на общината функционират три кабелни телевизионни оператори. Всички населени места са радиофицирани. Има ежедневни предавания на местни и национални радиостанции.

Операщите шест интернет доставчици предоставят относително бърз и надежден достъп на граждани и фирми от град Разград до глобалната мрежа. В останалите населени места на общината интернет услуги се потребяват в малка степен, предимно чрез фиксираните телефонни постове на абонатите. Причината за това е неизградена комуникационна инфраструктура.

5.2. Енергийни системи

5.2.1. Електрификация

Електроенергийната система в общината е добре развита и оразмерена да поеме по-голямо натоварване. Техническото състояние на използваните съоръжения е добро и отговаря на нормативните изисквания. Основни сред тях са:

- Подстанция 110/20 kW “Разград” с инсталирана трансформаторна мощност 80 MW;
- Подстанция “Абритус” с инсталирана трансформаторна мощност 50 MW;
- Подстанция 110/6 kW, собственост на “Амилум-България” АД, Разград;
- Подстанция 110/6 kW, собственост на “Диамант” АД, Разград;
- Подстанция 110/6 kW, собственост на “Балканфарма” АД, Разград;
- Тягова подстанция на БДЖ;
- Възлова подстанция “Лудогорие” 110 kW.

Потребителите на електроенергия се захранват чрез 80 бр. ведомствени и 264 бр. трафопоста собственост на “Електроразпределение”, клон Разград. За осигуряване на надеждно електроснабдяване при екстремални климатични условия е необходимо да се извърши оптимизация на електроразпределителната мрежа. Отделни райони на населените места се нуждаят от подмяна на мрежата за ниско напрежение (НН) с по-голямо сечение и изграждане на допълнителни трансформаторни постове за подобряване качеството на електроснабдяване на крайните потребители. Това постепенно се извършва от дружествата експлоатиращи съответните ел.съоръжения и мрежи.

За населените места на общината се изготви проект и през 2002 г. са подменени старите амортизирани осветителни тела с енергоспестяващи. Оптимизирана е системата за управление на уличното осветление чрез монтиране на часовници със заложен календар в кметствата на общината и частично в гр. Разград.

Необходимо е да се завърши оптимизацията на системата за управление на уличното осветление в гр. Разград и да се подобри осветеността в някои квартали на града.

5.2.2. Топлофикация

На територията на град Разград работят два топлоизточника с гориво природен газ:

ОЦ “Разград” в Западна промишлена зона

Характеристика	Мерна единица
Мощност	63,5 MWh
Брой топлофицирани жилища	4 444
Обществено-административни сгради	28
Брой приведени жилища	2 893 бр.

ТЕЦ “Балканфарма” АД в Източна промишлена зона

Характеристика	Мерна единица
Работна инсталирана мощност	100 т пара/час
Инсталирана, невъведена в експлоатация мощност	150 т пара/час
Мощност на частично въведената в експлоатация бойлерна уредба	35 MWh
Брой топлофицирани жилища	525 бр.

Относителният дял на топлофицираните жилища е 31%. С постепенното привеждане цената на топлоенергията към нейната себестойност, в момента 30% от присъединените към ОЦ “Разград” не ползват услугата на системата. Поради големия брой отказали се (над 51% от присъединените към ТЕЦ “Балканфарма” в ЖК “Орел”), се увеличиха прекомерно топлинните загуби и ползването на системата, която е предназначена да захранва голям брой абонати, стана нерентабилно. Това доведе до отказ от ползване на услугата и изключване на системата.

Проблеми създават и сравнително старото оборудване на абонатните станции, както и част от топлопреносната мрежа, която е амортизирана и с неефективна топлоизолация. Стартирана е постепенна подмяна на абонатните станции в битовия сектор (захранвани от ОЦ “Разград”) с нови по-ефективни, с което се намаляват топлинните загуби, подобрява се

качеството на услугата и се намаляват разходите за отопление на абонатите. До момента са подменени към 31% от абонатните станции.

Необходимо е да се извърши подмяна и на другите амортизирани и неефективни абонатни станции, постепенна реконструкция и обновяване на топлопроводите, както и да се търси алтернатива за топлозахранване на топлофицираните жилища в ж.к. "Орел".

5.2.3. Газификация

Природният газ в промишлеността и бита няма алтернатива и позволява да се постигне икономически ефект, да се подобрят санитарно-хигиенните условия на работа и значително да се подобри състоянието на околната среда.

Газифицирани са структуроопределящите предприятия в промишлените зони. През 1997 г. бе създадено "Газоснабдяване Разград" АД, в което общината е акционер. Предметът на дейност на дружеството е проектиране, изграждане, експлоатация и ремонт на газоразпределителни мрежи. За газифициране на комунално-битовия сектор са изградени 45,7 км. мрежа. Газифицирани са 24 социални обекта в областта на здравеопазването, образованието, културата, административното обслужване и спорта, като по този начин се смени горивната база на общинските обекти, отоплявани с локални котелни от течно гориво на гориво "природен газ". Газифицирани са и 380 абонати от битовия сектор в гр. Разград.

Забавените темпове на битовото газоснабдяване се дължат на ниската покупателна способност на населението и липсата на традиции в използването на този енергиен източник.

5.3. Водоснабдителни мрежи

Питейната вода за населените места на общината се осигурява от местни водоизточници и водоснабдителната система "Дунав". При средно годишно потребление от 6 600 хил. куб. метра, капацитетът за водоподаване от действащите водоизточници е около 20 000 хил. куб. метра. Големият резерв се дължи на отпадането на голям брой потребители от други общини, предвидени за захранване от система "Дунав".

5.3.1. Водоизточници и структура

Таблица 17

Каптажи	14 бр.
Дренажи	3 бр.
Шахови кладенци	35 бр.
Тръбни кладенци	11 бр.
Помпени станции	22 бр.
Брой и обем водоеми	40 бр. (58 300 м ³)
Външни водопроводи	219 км.
Улична водопроводна мрежа	347 км.
в т. ч. гр. Разград	167 км.

Вътрешната водопроводна мрежа на населените места е с преобладаващ диаметър \varnothing 60 и \varnothing 80, като достига \varnothing 900, а преобладаващият материал е етернит. Изграждането ѝ започва през 1931 г. В последните години мрежата се разширява със стоманени и полиетиленови тръби с висока плътност.

Основният проблем е, че поради износеност на водопроводните мрежи, се разхищават неоправдано големи количества вода и се завишават разходите за поддържане. Така например само във вътрешните мрежи, поради амортизираност загубите са почти 60% от общото количество вода.

С набавянето на основните количества вода, чрез водоснабдителна система "Дунав" /доставчик на услугата е "Водоснабдяване-Дунав" ЕООД гр. Русе/, относително малкият дял на

местните водоизточници и високият процент загуби в разпределителната мрежа, предопределят една от най-високите цени на водата за страната (1,80 лв./м³ към момента).

За осигуряване на пестеливо и рационално използване на водните запаси, особено на малките водоизточници, както и за снижаване себестойността, а оттам и на цената на водата, е необходимо разработване на експертно равнище на програма насочена към:

- максимално използване възможностите на местните водоизточници;
- усъвършенстване на системите за контрол и регулиране на рационалното използване на водоснабдителната система;
- рехабилитация на съществуващата водопроводна мрежа с цел намаляване на загубите от течове и аварии.

5.3.2. Мрежи и системи за отпадни води

На територията на общината съществува канализационна мрежа само в гр. Разград. Изграждането ѝ започва през 1934 г. Общата ѝ дължина е 64,7 км. Преобладаващият материал е бетонови тръби, като диаметрите варират от \varnothing 200 до \varnothing 1 200 см. Съществуват райони с индивидуална застроявка, които не са присъединени към мрежата.

В гр. Разград функционират: градска пречиствателна станция за отпадни води (ГПСОВ); три пречиствателни станции за промишлени отпадни води (ПСПОВ) на “Амилум-България” АД, “Пилко-БС” ЕООД и “Балканфарма” АД, като последната е в процес на доизграждане; пет локални пречиствателни станции (ЛПСОВ) на “Сердика” ЕООД, “Месокомбинат Разград” АД, “Дружба” АД, “Персей Ойл” АД и “Химик” АД. Водите на “Химик” АД са заустени в колектора на “Балканфарма” АД, а останалите в градската канализационна мрежа.

ГПСОВ е въведена в експлоатация през 1974 г. и е в процес на разширение и реконструкция по проект на КНИПИБКС “Водоканалпроект” София от 1989 г. с мощност:

- оразмерително водно количество - 500 л./сек.
- действително водно количество - 215 л./сек.

С реструктурирането на икономиката и потреблението се налага актуализация на проектните разработки. Приемник на третираните отпадни води е река Бели Лом.

Основните насоки за развитие на канализационната система са:

- завършване реконструкцията на ГПСОВ;
- реконструкция и доизграждане на канализационната мрежа в града;
- изграждане на канализационни мрежи в селата.

6. Анализ на околната среда

6.1. Оценка на състоянието и тенденциите в екологичната обстановка

Въздух

Качеството на атмосферния въздух в общината се следи от две мониторингови точки, които са включени към Националната мрежа за контрол на качеството на въздуха. Измерванията се извършват два пъти в годината от Регионалната лаборатория – Русе към Изпълнителната агенция по околна среда - София. От направените измервания за състоянието на въздуха в града е установено, че липсват замърсявания с прах, серни и азотни оксиди. Постигането на добри резултати за качествените показатели на въздуха допринасят високата степен на централизирана топлофикация на жилищно-битовия и обществено-административния сектор на гр.Разград, газификацията на промишлените предприятия и домакинствата, в това число и на топлофикационното дружество, липсата на натоварен автомобилен трафик в града и съществуващата добра зелена селищна система.

Почви

В природогеографско отношение, територията на общината, попада в източната подобласт на областта Дунавска равнина (това е в централната част на Лудогорското плато), а в агроекологическо-около границата на Русенско-Силистренския агроекологичен район на черноземите и Поповско-Разградския агроекологичен район на сивокафявите горски почви. Почвената покривка на района е представена от 4-ри основни типа почви: черноземни, тъмно сиви горски, наносни и антропогенни, от които общо фиксирани са 14 почвени различия. Около 90% от площта на общината е заета от черноземните почвени различия и под 10% - от всички останали почви в района.

Води

Повърхностни води. На територията на общината и в близост до нея има сравнително малко природни повърхностни потоци. Речната мрежа основно се състои от р. Бели Лом и многобройните ѝ, но маловодни притоци. Река Бели Лом е в Черноморската водосборна област, в подобласт с директен отток към р.Дунав. Началото ѝ е над с.Островче, тече на изток и пълни язовир "Бели Лом" и се влива в р.Русенски Лом преди с.Иваново. Река Русенски Лом, с дължина 13 km., е десен приток на р.Дунав и се влива в нея преди гр.Русе. Речната тераса е заливна, заблатена, мочурлива. На някои места са образувани къси каньоновидни участъци. По склоновете в тази част от поречието на р.Бели Лом се разкриват почти хоризонтални долнокредни баремски варовици от мезозойската ера на Мизийската плоча. Скалите са силно окарстени и в тях има образувани много пещери, понори, дупки, пукнатини и скални ниши. Дължината на реката от извора е 70.38 km., със среден наклон 4.4%. За водоснабдяване на с.Гецово, с.Дряновец и др. и частично на Разград, в терасата на реката под Разград са изградени 19 броя шахтови кладенци. Водите са с питейни качества и не създават здравен риск за населението.

На територията на общината има изградени пет язовира: язовир "Пчелин I" и язовир "Пчелин II", намиращи се в землището на гр.Разград в местността "Пчелина", язовир "Осенец" – в землището на с.Осенец, язовир "Липник" – в землището на с.Липник и язовир "Балкански" – в землището на с.Балкански. Двата водоема: язовир "Липник" и язовир "Балкански" са отдадени на концесия.

Подземни води. Територията на община Разград, според Хидрогеоложката карта на България, е разположена в обсега на източната част на Северобългарския артезиански басейн. За тази голяма хидрогеоложка структура е характерно наличието на етажно разположени водоносни хоризонти, разделени помежду си от водоупори.

Шум и радиация

В населените места на общината не са констатирани високи нива на шум. Тъй като единственият съществуващ фактор влияещ на шума е автотранспортът, чрез изградените околоръсни пътища, отклоняващи автомобилният трафик на преминаващите пътни превозни средства от гр.Разград и обслужващи крайните жилищни квартали влиянието на този фактор е сведено до минимум.

Радиационният фон отговаря на средните стойности за страната. Източници на радиационно замърсяване не са установени.

6.2. Идентификация на проблемните обекти и степента на увреждане

Въздух

На територията на общината липсват проблемни обекти влияещи на чистотата на атмосферния въздух. Отделни предприятия в града отделят залпови емисии в атмосферния въздух. Концентрацията на тези емисии са под пределно допустимите норми, но създават дискомфорт за жителите на града.

За опазване чистотата на атмосферния въздух е необходимо:

- постоянно да се следят резултатите от измерванията в мониторингови точки, включени към Националната мрежа за контрол на качеството на въздуха;
- облекчаване на процедурите и съдействие на инвеститори и граждани, които предприемат действия за газификацията на промишлени обекти и домакинства;
- поддържане и доизграждане на зелената селищна система в населените места;
- осъществяване на ефикасен контрол и рационално ползване на общинския горски фонд.

Води

Един от проблемните обекти е язовир "Пчелин I" гр.Разград. През есента на 1999 г., в резултат от падналите продължителни поройни дъждове водата е преливала през короната на язовирната стена на обекта. Вследствие на това язовирната стена по средата е разрушена откъм сухия откос. Обектът е в лошо техническо състояние, води се като потенциално опасен воден обект и по предписание на компетентните органи се поддържа независим.

Проблемите с опазване чистотата на повърхностните и подземните води са свързани с оставащата около 10% недоизградена канализационна система в гр.Разград, с необходимостта от реконструкция и модернизация на ГПСОВ в гр.Разград и изграждане на канализационни системи с ЛПСОВ в големите населени места на общината.

Почви

Основните проблеми с опазване чистотата на почвите са свързани с:

- допускане на нерегламентирани замърсявания с битови, строителни, производствени, растителни и животински отпадъци;
- липсата на надеждна система за събиране и обезвреждане на опасни отпадъци, сформирани от: здравеопазването, бита, промишлеността и селското стопанство;
- ликвидиране на сметищните площадки и обособяване на площадки за съхранение на торови маси в населените места.

Мерките за опазване на почвите са пряко свързани с дейностите по третиране на отпадъците. В тази насока следва да се поддържа качеството на предлаганата услуга за организирана дейност по събиране и извозване на битовите отпадъци във всички населени места на общината. Да продължи изграждането на Регионалното депо за битови отпадъци, като се предприемат действия за приключване на първия етап и за започване на втория. Необходимо е да се закрийт сметищните площадки в населените места и да се обособят площадки за съхранение на торови маси. Следва да се предприемат съвместни действия с НПО,

училища и граждански организации за работа с населението и промишлените предприятия с цел опазване чистотата и недопускане на нерегламентирани замърсявания в населените места. За ограничаване вредното въздействие на отпадъците върху околната среда и оползотворяване на част от тях, следва да се въведе система за разделно събиране на отпадъците. Да се изгради концепция и се въведе система за събиране, съхранение и обезвреждане на опасни отпадъци, сформирани от здравеопазването, бита, промишлеността и селското стопанство.

III. SWOT – АНАЛИЗ

SWOT анализът на община Разград е обективно следствие от социално–икономическия анализ. Включва оценка на вътрешните фактори, чрез която се идентифицират силните и слабите страни на общината, и оценка на външните фактори на обкръжаващата среда, които очертават благоприятните възможности и потенциални заплахи пред общинското развитие.

1. Анализ на вътрешната среда

- Вътрешната среда в общината се характеризира с политическа и етническа стабилност. Кметът на община Разград е избран за четвърти пореден мандат, а председателят на Общинския съвет за трети. Местната “законодателна” и “изпълнителна” власти имат ясна визия за всички значими за общинското развитие въпроси.
- Икономическото развитие е първостепенен приоритет за общинското ръководство, което е създало необходимите условия за развитие на местния бизнес, насърчаване и задържане на инвеститорския интерес към общината;
- Недостатъчно активни са публично–частни партньорства и липсва на добра система за развитие и реализация на работната сила. Последното се компенсира с наличието на областни и общински структури на територията на гр. Разград, предлагащи добри възможности за професионална реализация в административния сектор;
- Преструктурирането на държавната и общинска собственост приключва, което заедно с няколкото преки чуждестранни инвестиции и филиали на международни компании подпомагат устойчивото развитие на местната икономика. Съхранени са традициите в някои сектори на промишлеността: хранително–вкусова и преработвателна промишленост, фармация и машиностроене, които се характеризират със суровинна и кадрова обезпеченост. Почти всички фирми от общината попадат в областите за интервенция на европейските фондове;
- Ликвидиран са някои високотехнологични производства на територията на общината, което доведе до намаляване на заетостта /особено за квалифицирани специалисти/;
- Недостатъчно развита е предприемачеството. Непълноценно се използват селскостопанските ресурси, въпреки благоприятните природно–климатични условия. Съществува потенциал за ефективно използване на общинския горски фонд;
- Изпълнението на големи общински инвестиционни проекти се затруднява от отдалечеността от международни летища и европейски пазари. Проблемите са свързани и с липсата на финансови средства и местен капацитет за реализиране на програми и проекти;
- Традициите в обучението и подготовката на специалисти в съчетание с ниската цена на труда формират конкурентна работна сила. Ограничени са възможностите за професионална реализация на квалифицираните специалисти. Това обуславя намаляване на доходите и покупателната способност на населението. Нисък е стандарта на живот, а това води до свиване на вътрешния пазар и е пречка за развитието на търговията и услугите. Неритмичното функциониране на пазара на труда води до демографски дисбаланс, особено в малките населени места на общината;

- Амортизирана е комунално-битовата и транспортна инфраструктура, чиято поддръжка е все по-трудна и по-скъпа. Остаряла и некомплектована е материалната база на разширяващата се социална инфраструктура;
- Общината разполага с екологични и природни дадености и богатото културно-историческо наследство, които са предпоставки за развитие на различни форми туризъм;
- Неразвита е базата за настаняване. Дефицит са кадрите със знания и опит в развитието на туристически продукти и предприятия. Липсват даденостите на морските и планински курорти.

2. Анализ на външната среда

- Възможностите на външната среда се свързват с очаквана инвестиционна вълна от Европейския съюз /ЕС/ и тенденцията за насочване на инвестиционни потоци към България. Предприсъединителните инструменти и Структурните фондове, в съчетание с улеснения достъп до финансиране определят добри възможности за развитие на икономиката, особено за малките и средните предприятия /МСП/, сред които попадат почти всички фирми от общината;
- Използването на европейските фондове за развитие на регионалната инфраструктура благоприятстват инвестиционните възможности в инфраструктурата и недвижимите имоти. Възможностите са свързани и с развитието на сектори от икономиката на основата на местни дадености и конкурентни предимства. В подкрепа на икономическото развитие са бизнес-зоните като фактор за привличане на преки чуждестранни инвестиции;
- Прилагането на европейските стандарти в областта на икономиката и екологията ще подобри конкурентноспособността на местните фирми. Капацитетът на местния бизнес ще се увеличи и чрез въвеждане на нови технологии и инвестиции в човешки ресурси;
- Заплахите за местната икономика са свързани с очертаващата се силна зависимост от европейските пазари и строителството на нов мост на река Дунав край Видин, чрез което голяма част от автомобилния поток преминаващ през България ще заобиколи гр. Разград.
- Заплахите за местното икономическо развитие се балансират с възможностите, очертани от географската близост до азиатските пазари и до тези в страните от Общността на независимите държави /ОНД/. Благодарение на членството на България в НАТО са осигурени нови пазари и свободен достъп на български продукти до пазар от над 560 милиона души в резултат на сключени споразумения за свободна търговия с ЕС, ЦЕФТА, ЕФТА, Турция, Македония и т.н.;
- Ниските общи нива на корпоративните данъци в България в сравнение със страните от ЕС са привлекателни за навлизане на чуждестранни инвестиции, въпреки ограничения вътрешен пазар и намаляващ брой на населението;
- Липсва държавна подкрепа за високотехнологичните фирми и иновационната дейност, както и институционална подкрепа за научно-изследователски проекти. Това поражда изтичането на мозъци от региона. Емиграцията сред млади и квалифицирани специалисти влошава демографската картина и води до прехвърляне на задължението за социално осигуряване върху все по-малко работещи;

- Запазването монопола на Русия като основен доставчик на енергийни ресурси води до недостатъчна енергийна обезпеченост на производството и влошена конкурентноспособност в някои сектори на икономиката.
- Община Разград не попада в районите за целенасочено въздействие съгласно чл.7 от Закона за регионалното развитие.

3. Силни и слаби страни, възможности и заплахи

СИЛНИ СТРАНИ	СЛАБИ СТРАНИ
<p>Административен център с областни и общински структури Политическа и етническа стабилност Суровинна и кадрова обезпеченост на структуроопределящите производства Добри условия за развитие на селското и горско стопанство Опит с чуждестранни инвеститори Традиции в професионалното обучение Конкурентна цена на работната сила Богато културно-историческо наследство Екологично чисти територии Близост до Черноморието Преструктурирана общинска собственост Икономическото развитие – дългосрочен приоритет</p>	<p>Малък вътрешен пазар Нисък стандарт на живота Ограничени местни финанси за инвестиционни проекти Липса на иновативни малки и средни предприятия Недостатъчно развити публично-частни партньорства Амортизирана транспортна и комунална инфраструктура Състояние на материалната база на социалната инфраструктура Липса на кадри със знания и опит в управлението на туристически предприятия Качество на хотелиерските услуги</p>
ВЪЗМОЖНОСТИ	ЗАПЛАХИ
<p>Насочване на инвестиционни потоци към България, в частност към община Разград Прилагане инструментите на Структурните фондове на ЕС Доближаване на Европейските стандарти в икономическата и социалната сфери Конкурентноспособно развитие на малките и средни предприятия /МСП/ Протичаща управленска и финансова децентрализация Инвестиции в инфраструктура, недвижими имоти и екологични производства Потенциал за развитие на селското и многофункционално горско стопанство Концесиите като форма за привличане на външен капитал Регионално сътрудничество за развитие на туризма</p>	<p>Отрицателен прираст на населението и миграционни процеси Тенденция за промяна в структурата на населението-ръст на хората в надтрудолюбна възраст Образователната система не осигурява потребностите на бизнеса и не гарантира реализацията на младите хора Липса на ефективен пазар на земеделската земя и продукцията Слабо развит капиталов пазар Липса на държавна подкрепа за високотехнологичните фирми Висок процент на сивата икономика Различия в регионалното развитие</p>

IV. СТРАТЕГИЧЕСКА ЧАСТ

Визията, целите и приоритетите на Общинския план за развитие на община Разград за периода 2007-2013 г. са формулирани въз основа на анализа, процеса на интеграция на страната в ЕС и в съответствие с целите на националната политика за регионално развитие на РБ. Основополагащи при дефинирането им са Националната стратегия за регионално развитие и Областната стратегия за развитие, в съответствие с целите и принципите на кохезионната политика на ЕС, насочена към намаляване на регионалните различия.

Общинския план за развитие отчита целите на Структурните фондове и Кохезионния фонд на ЕС като основни инструменти за финансиране на дейностите на общините и регионите. Съобразени са и принципите на структурната политика на ЕС като: географска, предметна и финансова концентрация на намеса, програмиране, партньорство, субсидиарност, допълняемост.

Отчетени са проблемите и предизвикателствата, свързани с конкурентноспособността и вътрешното сближаване в ЕС. Взети са под внимание ускорените процеси на икономическо реструктуриране в рамките на общността - резултат от глобализацията, технологичната революция, развитието на икономика и общество на знанието при отчитане на принципите на устойчивото развитие.

1. Визия и стратегически цели

Общинския план за развитие е инструмент на общинската политика за постигане на устойчиво и балансирано развитие на общината. Дългосрочната политика на общината играе ключова роля за устойчивото развитие посредством постигане на баланс между различните аспекти на развитието (икономически, социален, екологичен и териториален). Акцентира върху развитието и експонирането на основните фактори за растеж и сравнителните предимства на общината - суровинна и кадрова обезпеченост на структуроопределящите производства, човешки капитал, богато културно-историческо наследство и качествена природна среда.

Политиката на общината за дългосрочно общинско развитие намира израз в Генералната стратегическа цел, дефинирана в Общинския план за развитие:

Превръщане на община Разград в едно от най-добрите места за живот и бизнес в българския Североизток

Тази цел кореспондира с главната стратегическа цел на регионалното развитие – постигане на устойчиво и балансирано развитие на регионите. Постигането на целта ще позволи и доближаване до основната цел на политиката за социално-икономическо сближаване на ЕС, определена като намаляване на различията между равнищата в развитието на различните региони и изостаналостта на слаборазвитите региони.

Изпълнението на генералната цел се обуславя от постигането на следните три стратегически цели:

- ***Повишаване на местната конкурентноспособност***
- ***Подобряване качеството на живот в общината***
- ***Реализация на човешките ресурси***

Реализирането на първата цел предполага провеждането на комплекс от мерки, които да доведат до увеличаване равнището на социално-икономическо развитие на общината и доближаване с местните общности от ЕС. Това ще се постигне чрез подобряване на условията за ускорен растеж и повишаване на регионалната конкурентноспособност, чрез увеличаване на производителността и подобряване качеството на произвежданите продукти. Постигането на

високи равнища на растеж ще допринесат за повишаване на жизнения стандарт и генериране на ресурси, необходими за развитие на инфраструктурата, социалните услуги и др.

Реализирането на втората цел включва подобряване качеството на местните услуги и на жизнената среда, както и облекчен достъп до предоставяните в общината публични услуги. Постигането на целта ще превърне общината в привлекателно и сигурно място за гражданите, чрез удовлетворяване на техните социални и духовни нужди. Акцент в планираните мерки за постигането на целта ще бъде поставен върху потребностите и личностната реализация на младите хора.

Реализирането на третата цел ще доведе до преодоляване на местния дефицит в качеството на човешките ресурси, чрез квалификация и професионална реализация. Ще бъде стимулирана заетостта и преустановени негативните тенденции на откъсване на образованието от местната икономическа среда и потребностите на местния пазар на труда. Постигането на целта ще спомогне за преодоляване на негативните демографски тенденции в общината и региона.

2. Приоритети за общинското развитие

Изпълнението на стратегическите цели изисква определяне на приоритетни области за общинското развитие. Съгласно приетата през месец януари 2005 г. от Общинския съвет Оценка на изпълнението на действащия Стратегическия план (2001–2007г.) на Община Разград, изведените приоритети са актуални и могат да намерят място и в бъдещия Общински план за развитие за периода 2007-2013г. Общината трябва да продължи дейностите по усъвършенстване на техническата и социална инфраструктура, опазването на околната, изграждането на съвременна институционална среда и развитие на икономическия потенциал.

Основавайки се на дефинираните в Националната стратегия за регионално развитие цели и приоритети, и в съответствие с целите и принципите на структурната и кохезионна политика на ЕС, насоките на социално-икономическото развитие за периода 2007-2013 г. се очертават от следните приоритети:

- I. Развитие и повишаване конкурентноспособността на общинската икономика
- II. Планово изграждане, рехабилитация и модернизация на общинската инфраструктура
- III. Подобряване на условията за живот в общината
- IV. Развитие и укрепване на институционалната среда и обществени партньорства

Общинските приоритети съответстват на националните, дефинирани в Националната стратегия за регионално развитие (НСРР) и включват изпълнението на мерки за постигане на специфични цели.

Приоритет I. Развитие и повишаване конкурентноспособността на общинската икономика

Специфични цели:

1. Подобряване на бизнес средата
2. Развитие на туризма
3. Подпомагане развитието на селското стопанство
4. Развитие на горското стопанство

Целите в приоритетната област кореспондират със специфичните цели от първия и втория приоритети от Националната стратегия за регионално развитие във връзка с повишаване конкурентността на местната икономика, създаване на условия за икономически растеж и увеличаване на заетостта. Целите са естествено продължение на фиксираната в Стратегическия

план на община Разград за периода 2001 – 2007 г. цел за развитие на икономическия потенциал и произтичащите от нея подцели.

Приоритет II. Планово изграждане, рехабилитация и модернизация на общинската инфраструктура

Специфични цели:

1. Планово осигуряване на урбанизираната територия
2. Поддържане и развитие на транспортната инфраструктура
3. Рехабилитация и модернизация на техническата инфраструктура
4. Подобряване на екологичната инфраструктура
5. Благоустрояване и естетизиране на средата за живот

Целите са в пряка връзка със специфичните цели от втория и четвърти приоритети от Националната стратегия за регионално развитие и са естествено продължение на целта за подобряване на техническата инфраструктура от Стратегическия план на община Разград за периода 2001 – 2007 г. Изпълнението на целите ще доведе до модернизиране на елементите от общинската транспортна и техническа инфраструктура, обновяване на градската среда и подобряване на околната среда.

Приоритет III. Подобряване на условията за живот в общината

Специфични цели:

1. Развитие и оптимално използване на социалната инфраструктура
2. Създаване на благоприятна среда за реализация на младите хора
3. Интегриране развитието на човешките ресурси към пазара на труда
4. Опазване и обогатяване на културно-историческото наследство и природно богатство в общината
5. Създаване на условия за стабилен обществен ред и сигурност

Целите в приоритетната област кореспондират пряко с третия приоритет от Националната стратегия за регионално развитие - Подобряване на привлекателността и качеството на живот в районите за планиране. Приоритетната област е в тясна връзка със заложените в Стратегическия план на община Разград за периода 2001 – 2007 г. цели и проекти за развитие на социалната инфраструктура.

Приоритет IV. Развитие и укрепване на институционалната среда и обществени партньорства

Специфични цели:

1. Укрепване на местния административен и управленски капацитет
2. Разширяване обхвата и подобряване качеството на административните услуги
3. Поддържане и разширяване участието на общината в местни, регионални, национални и международни мрежи и партньорства

Приоритетът е в тясна връзка с Приоритет 6 от Националната стратегия за регионално развитие - Укрепване на институционалния капацитет на регионално и местно ниво за подобряване процеса на управление и приетата в Стратегическия план на община Разград за периода 2001 – 2007 г. цел – Изграждане на съвременна институционална среда. Реализацията на целите ще доведе до повишаване на местния институционален капацитет за изпълнение на дейностите по преодоляване на регионалните различия и сближаване с местните общности от ЕС.

Приоритетите в общинското развитие на община Разград и включените в тях специфични цели са идентифицирани на основата на социално – икономическия анализ на общината и са следствие от Оценката на изпълнението на Стратегическия план на община Разград за периода 2001 – 2007 г. Кореспондират пряко с приетите в Националната стратегия за регионално развитие приоритети и цели, и са естествено продължение на визията за развитие и целите от актуализирания стратегически план на общината.

Осъществяването на приоритетите е развито в индикативна финансова таблица по години и източници за финансиране, като е използвана следната структура:

- Генерална цел;
- Стратегически цели;
- Приоритети;
- Специфични цели;
- Мерки.

Ежегодно с приемането на общинския бюджет, Общинският съвет приема Програма за реализация на Общинския план за развитие (ПРОПР).

V. ИНДИКАТИВНА ФИНАНСОВА ТАБЛИЦА НА ОПР 2007 – 2013 г.

ГЕНЕРАЛНА ЦЕЛ

Превръщане на община Разград в едно от най-добрите места за живот и бизнес в българския Североизток

Стратегически цели

- *Повишаване на местната конкурентноспособност*
- *Подобряване качеството на живот в общината*
- *Реализация на човешките ресурси*

ПРИОРИТЕТИ, СПЕЦИФИЧНИ ЦЕЛИ И МЕРКИ	Всичко	Източници на финансиране /в хил. лв./						
		Фондове на ЕС	Държавен бюджет	Общински бюджет	Заеми	НПО	Други	Частен сектор
1	2	3	4	5	6	7	8	9
ВСИЧКО								
2007 – 2013 г.	158 657	84 602	10 779	18 894	2 600	525	20 387	20 870
<u>Приоритет 1:</u> Развитие и повишаване конкурентноспособността на общинската икономика								
2007 – 2013 г.	41 920	19 236		2 905	500	90	2 570	16 619
<u>Специфични цели:</u>								
1.1. Подобряване на бизнес средата								
<u>Мерки:</u>								
1.1.1. Изграждане на бизнес-зона в югозападната част на гр. Разград								
2007 – 2013 г.	1 350	669		226				455
1.1.2. Предоставяне на подходящи общински терени и сгради за развитие на бизнеса								
2007 – 2013 г.	1 250							1 250
1.1.3. Маркетинг на местния икономически потенциал								

1	2	3	4	5	6	7	8	9
2007 – 2013 г.	340	80		78				182
1.1.4. Повишаване конкурентноспособността на местните фирми чрез усвояване на нови технологии								
2007 – 2013 г.	2 200	550					550	1100
1.1.5. Разработване на инвестиционни програми в подкрепа на местния бизнес								
2007 – 2013 г.	10 000	5 000						5 000
1.2. Развитие на туризма								
<i>Мерки:</i>								
1.2.1. Реализация на концепцията за развитие на местността “Пчелина” като зона за отдих, спорт и туризъм								
2007 – 2013 г.	12 750	7 200			500		1 500	3 550
1.2.2. Развитие на туристическата инфраструктура в общината								
2007 – 2013 г.	1 900	900					220	780
1.2.3. Маркетинг и промоция на туристически продукт на общината								
2007 – 2013 г.	380	195		75				110
1.2.4. Разширяване на съществуващите и разработка на нови туристически дестинации и атракции								
2007 – 2013 г.	420	175		45		75		125
1.2.5. Повишаване квалификацията на заетите в туризма								
2007 – 2013 г.	150	57		11		15		67
1.3. Подпомагане развитието на селското стопанство								
<i>Мерки:</i>								
1.3.1. Увеличаване на площите с трайни насаждения и билки								
2007 – 2013 г.	3 500	1 500						2 000
1.3.2. Създаване и развитие на								

1	2	3	4	5	6	7	8	9
частни животновъдни ферми								
2007 – 2013 г.	3 000	1 000						2 000
1.3.3. Създаване на условия за предлагане и изкупуване на селскостопанска продукция								
2007 – 2013 г.	760	460		300				
1.3.4. Ефективно използване на общинските земеделски земи								
2007 – 2013 г.	700	500		100			100	
1.4. Развитие на горското стопанство								
<i>Мерки:</i>								
1.4.1. Разработване и изпълнение на Програма за многофункционално стопанисване на горите от ОГФ								
2007 – 2013 г.	120			120				
1.4.2. Изпълнение на лесокulturните мероприятия от лесоустройствения проект								
2007 – 2013 г.	1 400			1400				
1.4.3. Изграждане на база за производство на репродуктивен материал от горскодървесни видове								
2007 – 2013 г.	600	300		300				
1.4.4. Създаване на масиви от горскоплодни видове								
2007 – 2013 г.	300	150		150				
1.4.5. Създаване на едродивечово стопанство								
2007 – 2013 г.	800	500		100			200	
<i>Приоритет 2:</i> Планово изграждане, рехабилитация и модернизация на общинската инфраструктура								
2007 – 2013 г.	100 955	57 800	9 200	12 965	2 100		15 790	3 100
<i>Специфични цели:</i>								
2.1. Планово осигуряване на урбанизираната								

1	2	3	4	5	6	7	8	9
територия								
<i>Мерки:</i>								
2.1.1. Разработване на Общ устройствен план /ОУП/ и Подробен устройствен план /ПУП/ за град Разград								
2007-2013 г.	500	300	50	100			50	
2.1.2. Актуализиране на ПУП на селищата от общината								
2007-2013 г.	400	300	50	50				
2.2. Поддържане и подобряване на транспортната инфраструктура								
<i>Мерки:</i>								
2.2.1. Рехабилитация и реконструкция на уличната пътна мрежа								
2007 – 2013 г.	7 700	3 500		2 100	2 100			
2.2.2. Реконструкция на общинската пътна мрежа								
2007 – 2013 г.	8 400	5 600	1 400	1 400				
2.2.3. Рехабилитация и модернизация на ЖП гара Разград								
2008 – 2009 г.	1 500						1 500	
2.2.4. Изграждане на нови пътни връзки и улици								
2007 – 2013 г.	6 500	4 800	900	800				
2.2.5. Изграждане на обществени паркинги								
2007 – 2009 г.	1 100			100				1 000
2.3. Рехабилитация и модернизация на техническата инфраструктура								
<i>Мерки:</i>								
2.3.1. Доизграждане и реконструкция на водопреносната и канализационна мрежи								
2007 – 2013 г.	24 500	19 100	3 000	2 400				
2.3.2. Доизграждане на газопреносната и газоразпределителна системи								

1	2	3	4	5	6	7	8	9
2007 – 2013 г.	2 100							2 100
2.3.3. Доизграждане, реконструкция и оптимизиране на уличното осветление								
2007 – 2013 г.	1 700			1 000			700	
2.3.4. Разработване и изпълнение на програми за енергийна ефективност								
2007 – 2013 г.	3 600	1 300		600			1 700	
2.4. Подобряване на екологичната инфраструктура								
<i>Мерки:</i>								
2.4.1. Реконструкция и доизграждане на градска пречиствателна станция за отпадни води								
2007 – 2009 г.	8 000	6 500	1 500					
2.4.2. Изграждане на възобновяеми енергийни източници /ВЕИ/								
2007 – 2013 г.	1 800	800		100			900	
2.4.3. Изграждане на локални пречиствателни станции за отпадни води в населените места								
2007 – 2011 г.	3 000	1 600	800				600	
2.4.4. Възстановяване и поддържане на хидротехнически съоръжения и естествени водоизточници								
2007 – 2013 г.	325			35			290	
2.4.5. Укрепване и коригиране на речни корита								
2007 – 2013 г.	550			50			500	
2.4.6. Доизграждане на регионално депо за твърди битови отпадъци								
2007 – 2011 г.	22 050	14 000	1 500	50			6 500	
2.4.7. Изграждане на депо за строителни отпадъци								
2007 – 2009 г.	250			250				
2.4.8. Изграждане на система за мониторинг и								

1	2	3	4	5	6	7	8	9
контрол на околната среда								
2007 – 2013 г.	130			130				
2.5. Благоустрояване и естетизиране на средата за живот								
<i>Мерки:</i>								
2.5.1. Благоустрояване и естетизиране около жилищните и обществените сгради								
2007 – 2013 г.	1 400			1 400				
2.5.2. Изграждане и поддържане на зелената селищна система								
2007 – 2013 г.	1 750			1 750				
2.5.3. Реконструкция и изграждане на паркови територии и детски площадки								
2007 – 2013 г.	3 700			650			3 050	
<u>Приоритет 3:</u> Подобряване на условията за живот в общината								
2007 – 2013 г.	12 550	6 401	1 500	1 908		340	1 697	704
<i>Специфични цели:</i>								
3.1. Развитие и оптимално използване на социалната инфраструктура								
<i>Мерки:</i>								
3.1.1. Адаптиране на обществената инфраструктура за лица с увреждания								
2007 – 2013 г.	800	500		200			100	
3.1.2. Основен ремонт и поддръжка на сградния фонд в детски и учебни заведения								
2007 – 2013 г.	2 200	1 500	300	400				
3.1.3. Реконструкция и модернизация на общинската база на културните институти								
2007 – 2013 г.	800	400	200	100			100	
3.1.4. Изграждане на училищни и квартални бази за физкултура и спорт								
2007 – 2013 г.	1 500	800	300	100			300	

1	2	3	4	5	6	7	8	9
3.1.5. Основен ремонт и поддържане на общинската спортна база								
2007 – 2013 г.	800	400		200			200	
3.1.6. Реконструкция, модернизация и газификация на обектите в системата на социалните дейности и културата								
2007 – 2013 г.	1 500	900		370		230		
3.1.7. Изграждане на “защитени жилища” на територията на общината								
2007 – 2013 г.	350	300		50				
3.2. Създаване на благоприятна среда за реализация на младите хора								
<i>Мерки:</i>								
3.2.1. Развитие на извънучилищни форми на работа с деца и ученици								
2007 – 2013 г.	350	200		100		50		
3.2.2. Взаимодействие между учебните заведения и бизнеса за професионална реализация на младите хора								
2007 – 2013 г.	700	300		150				250
3.2.3. Оптимизация и развитие на образователната мрежа съобразно демографските процеси и потребностите на местния бизнес								
2007 – 2013 г.	500	200	150					150
3.3. Интегриране развитието на човешките ресурси към пазара на труда								
<i>Мерки:</i>								
3.3.1. Създаване на условия за повишаване на квалификацията и преквалификация на работната сила								
2007 – 2013 г.	800	300	250			50	200	

1	2	3	4	5	6	7	8	9
3.3.2. Привличане на нови академични и университетски структури на територията на общината								
2007 – 2013 г.	800		300				300	200
3.4. Опазване и обогатяване на културно-историческото наследство и природно богатство в общината								
<i>Мерки:</i>								
3.4.1. Консервационни и реставрационни дейности за паметниците на културата								
2007 – 2013 г.	800	400		100			300	
3.4.2. Устойчиво развитие на културните процеси в общината								
2007 – 2013 г.	100	20		40			40	
3.4.3. Съхраняване и обогатяване на народните традиции, художествените занаяти и културни празници								
2007 – 2013 г.	100			50			50	
3.5. Създаване на условия за стабилен обществен ред и сигурност								
<i>Мерки:</i>								
3.5.1. Усъвършенстване на системите за наблюдение и контрол на обществената среда								
2007 – 2013 г.	350	154		35			77	84
3.5.2. Превенция на противообществените прояви								
2007 – 2013 г.	100	27		13		10	30	20

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Приоритет 4: Развитие и укрепване на институционалната среда и обществени партньорства								
2007 – 2013 г.	3 232	1 165	79	1 116		95	330	447
Специфични цели:								
4.1. Укрепване на местния административен и управленски капацитет								
Мерки:								
4.1.1. Квалификация и преквалификация на служителите от общинската администрация и общинските съветници								
2007 – 2013 г.	265	35	12	190		17	11	
4.1.2. Подобряване на местния капацитет за привличане и управление на средства от фондове на ЕС и др. източници на финансиране								
2007 – 2013 г.	100	50	15	15		8	5	7
4.1.3. Дейност на обществените и консултативни съвети в подкрепа на местното развитие								
2007 – 2013 г.	37	15		15				7
4.1.4. Участие в целеви структури за регионално и национално планиране, програмиране и нормотворчество								
2007 – 2013 г.	30	10	10	10				
4.1.5. Изграждане и въвеждане на информационна система за мониторинг и анализ на изпълнението на ОПР								
2007 г.	5			5				
4.2. Разширяване обхвата и подобряване качеството на административните и други видове услуги								
Мерки:								

1	2	3	4	5	6	7	8	9
4.2.1. Усъвършенстване на съществуващите и включване на нови услуги за населението								
2007 – 2013 г.	110	5	30	52			23	
4.2.2. Дейности по изпълнение на стратегията “Електронно правителство” на Р България								
2007 – 2013 г.	40	2	12	5			21	
4.2.3. Предоставяне на интегрирани местни услуги по схемата “граждани/бизнес-организация/ведомство”								
2007 – 2013 г.	35			7				28
4.3. Поддържане и разширяване участието на общината в местни, регионални, национални и международни мрежи и партньорства								
<i>Мерки:</i>								
4.3.1. Сътрудничество и партньорство с НПО на местно, национално и международно ниво								
2007 – 2013 г.	100			100				
4.3.2. Интегриране на общината в социално-икономическия живот на областта, на Североизточния район за планиране и европейски регионални мрежи								
2007 – 2013 г.	75	28		47				
4.3.3. Развитие на международните връзки и реализиране на съвместни инициативи с побратимени градове								
2007 – 2013 г.	730	370		155			170	35
4.3.4. Изграждане и развитие на обществено-частни партньорства в подкрепа на местното и регионално развитие								
2007 – 2013 г.	1 000	350		210		70		370
4.3.5. Разработка на проекти и управление на дейностите за реализиране на ОПР								

2007 – 2013 г.	700	300		300		100
-----------------------	------------	------------	--	------------	--	------------

VI. ИЗПЪЛНЕНИЕ, МОНИТОРИНГ, ОЦЕНКА И АКТУАЛИЗАЦИЯ НА ОПР. ПУБЛИЧНОСТ И ПРОЗРАЧНОСТ

Изпълнението на Общинският план за развитие (ОПР) е продължителен и сложен процес, който е съпроводен с промени в микро- и макросредата. Приемането на Плана от Общинския съвет е последващ ангажимент за периодична актуализация в съответствие с динамично променящата се среда.

Общинският план за развитие е отворен и гъвкав документ, подлежащ на промени. Реализацията на ОПР трябва да се възприема като непрекъснат процес на наблюдение /мониторинг/, оценка и актуализация, отчитайки натрупания опит, постигнатите резултати и извършвайки необходимите корекции в мерките и дейностите за адаптиране към нови обстоятелства и променяща се среда.

Наблюдението върху изпълнението на приоритетите, целите и мерките на Общинския план за развитие за периода 2007-2013г. се осъществява от работна група, съставена от представители на общинската администрация, Общинския съвет, НПО, частния сектор и други заинтересовани и компетентни представители на местната общност. Работната група, в състав предложен от кмета на общината и одобрен от Общинския съвет, наблюдава изпълнението на Плана и изготвя годишни отчети. В тези отчети се представя анализ и оценка на резултатите от осъществяването на Плана и се предлагат решения за действията, които трябва да бъдат предприети, с оглед преодоляване на проблемите, свързани с неговото реализиране, както и за актуализацията му при необходимост. С оценката на изпълнението на Плана се информира местната общност.

Непосредственият контрол по изпълнението на Общинския план за развитие се извършва от ръководството на общината в лицето на кмета и неговия екип. Той може да възлага на негови заместници и ключови специалисти от общинската администрация да следят за изпълнението му, в зависимост от отговорностите и компетентността им. Общият контрол по изпълнението на Плана се осъществява от Общинския съвет, след представен от кмета на общината ежегоден доклад, информация от мониторинговата група и контрол върху процедурите, свързани с мерките и действията, заложиени в документа и финансирането им от бюджета.

При изготвянето на отчетите и докладите за наблюдение се използват индикатори, които са съобразени със стратегическия характер на ОПР и съответните стратегически цели, приоритети, специфични цели и мерки.

Програмата за реализация на Общинския план за развитие /ПРОПР/ е краткосрочен (едногодишен) оперативен документ за осъществяване на основните приоритети и цели в развитието на общината. ПРОПР се разработва на основата на ресурсно осигурените мерки за съответната година.

Всяка годишна програма съдържа:

- конкретизация на мерките за развитие;
- проектите за изпълнение на мерките;
- необходимите финансови ресурси;
- звената за изпълнение на проектите;
- дейностите за осигуряване на информация и публичност;
- дейностите по контрола и оценката на изпълнението на програмата.

ПРОПР се приема от Общинския съвет по предложение на кмета на общината. Тя представлява механизъм за реализация на всяка конкретна цел. Структурата на програмата е съобразена с определените в Закона за регионалното развитие елементи на съдържанието:

- Увод;
- Мерки;
- Програми;
- Проекти;

- Необходими финансови ресурси;
- Отговорници;
- Информация и публичност;
- Контрол и оценка.

Програмата за реализация се финансира със средства от:

- общината, чрез общинския бюджет и извънбюджетни сметки и фондове;
- републиканския бюджет, чрез субсидии и субвенции;
- ЕС, чрез Структурните фондове и Кохезионния фонд, ако мерките са включени в Програмното финансиране на НОППР;
- търговски дружества за изпълнение на инвестиционните им програми;
- средства от други източници на финансиране.

Разработването на програмата е обвързано с процедурата по изработване на проекта за бюджет на общината. Във връзка с разпоредбата на чл. 11, ал. 1, т. 1 от Закона за общинските бюджети, ОПР стои в основата при съставяне и изпълнение на бюджета. При публичното обсъждане на бюджета се дискутират и мерките осигуряващи изпълнението на приоритетите и целите на ОПР.

За изпълнението на ПРОППР се изготвя последваща оценка. Оценката се извършва от работната група за наблюдение на ОПР. Последващата оценка ще се използва при разработването на следващата годишна ПРОППР.

Актуализации на Общинския план за развитие и годишните програми за реализацията му се извършват в периода октомври-декември, при подготовка на новия общински бюджет. Актуализациите трябва да отчетат настъпилите вече промени в социално-икономическата действителност в рамките на общината и извън тях. Процесът на актуализация се организира от кмета на общината, чрез сформирани постоянни и временни работни групи.

Актуализираният ОПР и разработените годишни Програми за неговата реализация се приемат от Общинския съвет.

Етапите на разработване, изпълнение и актуализация на ОПР се осъществяват в среда на публичност и прозрачност, с цел съпричастно и активно включване на местната общност.

VII. ИЗТОЧНИЦИ

1. Стратегически план на Община Разград за периода 2001-2007 г., приет с Решение № 144 по Протокол № 11 от 17.07.2000 г. на Общински съвет - Разград
2. Оценка на изпълнението на Стратегическия план на Община Разград за периода 2001-2007 г., приета с решение № 294 по протокол № 16 от 24.01.2005 г. на Общински съвет - Разград
3. Анализ на работната сила на община Разград, изработен в периода м.Май - м.Декември 2004 г. от експерти на общинската администрация
4. Маркетингов профил на община Разград, актуализиран м.Януари, 2005 г.
5. Методически указания за разработване на общински планове за развитие, изд. на МРРБ и ФРМС, юли - 2004 г.
6. Национална стратегия за регионалното развитие, приета от Министерски съвет на РБ на 14.04.2005 г.
7. Партньорски модел за стратегическо планиране на местното развитие, доц. д-р В. Маринов, изд. на УНСС, 2004 г.
8. Укрепване на публично-частните партньорства при формулиране на политиката за регионално развитие за периода 2007–2013 г., изд. на Европейски институт, София, 2004
9. Статистически справочник за 2004 г., изд. на Национален статистически институт, София, 2004 г.
10. Национални преброявания за 1992 г. и 2001 г.
11. Закон за регионалното развитие, обн. в ДВ, бр.14 от 20.02.2004 г.
12. Териториално статистическо бюро – Разград
13. Дирекция “Бюро по труда” – Разград
14. Районен център за здравна информация – Разград
15. Регионален инспекторат на образованието – Разград

VIII. АБРЕВИАТУРИ И СЪКРАЩЕНИЯ

В документа са използвани абривиатури и съкращения със следните значения:

<i>Абривиатура (съкращение)</i>	<i>Значение</i>
ОПР	Общински план за развитие
НССР	Национална стратегия за регионалното развитие
ПРОПР	Програма за реализация на Общинския план за развитие
ЕС	Европейски съюз
РБ	Република България
МС	Министерски съвет
МТСП	Министерство на труда и социалната политика
НУГ	Национално управление на горите
НСОРБ	Националното сдружение на общините в Република България
ААМР	Американска агенция за международно развитие
МАГУ	Международна асоциация на градските управи
ФРМС	Фондация за реформа в местното самоуправление
ПРООН	Програма за развитие на Организацията на обединените нации
СИФ	Социално-инвестиционен фонд
РИО	Регионален инспекторат на образованието
НПО	Неправителствени организации
ЦИР	Център за икономическо развитие
ДМСГ	Дом за медико-социални грижи за деца
УСШ	Ученическа спортна школа
АР "Абритус"	Археологически резерват "Абритус"
СМР	Строително-монтажни работи
ТБО	Твърди битови отпадъци
УСПГЗОГФ	Управление стопанисване и ползване на гори и земи от общински горски фонд
СПОЗ	От социални помощи към осигуряване на заетост
ДДФЛ	Данък върху доходите на физическите лица
ЗМДТ	Закон за местните данъци и такси
ЗОС	Закон за общинската собственост
АД	Акционерно дружество
ООД	Дружество с ограничена отговорност
ЕООД	Еднолично дружество с ограничена отговорност
ЕТ	Едноличен търговец
Км.	Километър
М.	Метър
Дка	Декар
Ха	Хектар